

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

6^E JAARGANG

WOENSDAG 21 DECEMBER 1921

No. 312

INHOUD

Biz.

STAATSLEENINGEN IN AMERIKA door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i>	1101
Omvang en Beteekenis van de Metaalindustrie voor ons land door <i>J. Muysken</i>	1104
De Dollar en het Goud door <i>Prof. Mr. Ant. van Gijn</i> (met naschrift door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i>)	1107
De Financiële Toestand van Indië door <i>J. E. Stokvis</i> ..	1109
Londensche Correspondentie	1112
AANTBEKENING:	
De koers van den gulden	1113
MAANDCIJFERS:	
Handelsbeweging over de maand October 1921	1114
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1115—1123
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*

BERICHT.

Met het oog op de Feestdagen zal het volgend nummer Donderdag 29 December verschijnen.

19 DECEMBER 1921.

De geldmarkt was de afgelopen week iets minder goed van middelen voorzien. Particulier disconto aanvankelijk tot $4\frac{1}{4}$ en $4\frac{3}{8}$ pCt. afgedaan, was later meestal slechts moeilijk voor $4\frac{3}{8}$ pCt. onder te brengen. De prolongatierente noteerde 4 pCt. en enkele dagen nog iets hooger, $4\frac{1}{2}$ en $4\frac{3}{4}$ pCt.

* * *

Dinsdag 20 December a.s. zullen 125 miljoen drie- en zes-maands schatkistpromessen ter inschrijving worden aangeboden.

* * *

De wisselmarkt was deze berichtsweek zeer bewogen. De vaste stemming van de vorige week en den eersten dag dezer week moest plaats maken voor een belangrijk flauwere tendens. Allerlei politieke berichten hadden daarbij invloed, maar werden dikwijls verschillend uitgelegd en golden voor den een als hausse en voor den anderen als baisse motief. Daardoor ontstond een onzekerheid, die de zaken niet bevorderde en de koersen op eenzelfde dag herhaaldelijk deed stijgen en dalen. Voor dollars heerschte bovendien nog een bijzonder flauwe stemming op bericht, dat de regering voornemens is een leening van 40 miljoen dollars in Amerika af te sluiten ten behoeve van Nederl.-Indië.

LONDEN, 17 DECEMBER 1921.

Gedurende de afgelopen week is geen verandering gekomen in de heerschende ruimte op de geldmarkt. Hernieuwing van daggeld bleef op $3\frac{1}{4}$ — $3\frac{1}{2}$ pCt. plaats vinden, terwijl nieuw geld gemakkelijk verkrijgbaar was tegen $2\frac{1}{2}$ pCt. Ook 7-daags geld bleef op hetzelfde peil als de vorige week, t.w. $3\frac{1}{4}$ — $3\frac{1}{2}$ pCt.

De disconto's waren onder deze omstandigheden wederom lager:

2-maands bankaccepten	$3\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{8}$ pCt.
3- " " "	$3\frac{7}{16}$ — $\frac{1}{2}$ "
4- " " "	$3\frac{7}{16}$ — $\frac{9}{16}$ pCt.
6- " " "	$3\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ pCt.
3- " prima handelswissels	$4\frac{1}{4}$ —5 pCt.
6- " " " "	$5\frac{1}{2}$ pCt.

STAATSLEENINGEN IN AMERIKA.

Bij Koninklijke Boodschap van 15 dezer is aan de Staten Generaal een wetsontwerp voorgelegd om ten laste van Ned.-Indië in de Vereenigde Staten een leening aan te gaan tot een bedrag van ten hoogste 100 miljoen dollar. Blijkens de toelichting zijn de onderhandelingen over een eerste tranche van \$ 40 miljoen reeds in gevorderden staat van voorbereiding, en is het de bedoeling dit bedrag reeds dadelijk op te nemen. De Regeering vraagt een zoo spoedig mogelijke beslissing en wanneer dit artikel verschijnt zal het afdelingsonderzoek in de Tweede Kamer reeds hebben plaats gevonden.

De mogelijkheid bestaat, dat het hierbij niet blijft. In de toelichting komen, nadat enkele woorden aan den omvang der huidige vlottende schuld zijn gewijd, de volgende woorden voor: „Onder deze omstandigheden zijn de ondergeteekenden met de door hen geraadpleegde deskundigen van oordeel, dat het bezwaarlijk zal zijn, de behoeften van *M o e d e r l a n d* en *K o n i e*, welke thans reeds tot groote hoogte zijn geste„gen, op den duur uitsluitend op de Nederlandsche „en Indische markten te dekken.” Aandacht verdient in dit verband een Reuter-bericht uit New York van 17 dezer, meldende dat New Yorksche bankiers een voorloopige leening van \$ 25 miljoen aan Nederland in overweging hebben, welke door een tweede leening van gelijken omvang kan worden gevolgd. Het kan zijn, dat hier misverstand in het spel is en dat dit bericht betrekking heeft op de Indische leeningsplannen.¹⁾ Is dit niet het geval — en de afwijkende bedragen in het telegram doen dit vermoeden — dan zouden dus ook de onderhandelingen over een Nederlandsche leening in de Vereenigde Staten reeds in een gevorderd stadium verkeerren. Er is dus alle reden de wenschelijkheid van een dergelijke leening niet

¹⁾ Inderdaad blijkt uit de mededeeling van Minister de Geer op 20 dezer in de Tweede Kamer gedaan, dat de regeering voornemens is, na het Kerstrees een voorstel tot het aangaan van een gewone binnenlandsche vrije leening in te dienen.

alleen voor Indië doch ook voor ons land onder de oogen te zien.

In de eerste plaats Indië.

Indië zal aan het eind van dit jaar naar de berekening van den Minister een ongedekte schuld hebben van rond f 500 millioen. Als bekend, is dit bedrag deels opgenomen in Nederland, deels in Indië. Bij Nederland staat Indië, volgens de jongste mededeeling van den Minister van Financiën voor bijna f 320 millioen in het krijt. In Indië zijn belangrijke bedragen — het jongste jaarverslag der Javasche Bank spreekt van f 146.5 millioen — opgenomen in den vorm van 4 pCt. éénjarige Indische schatkistbiljetten. Door de uitgifte dezer schatkistbiljetten, is gelukkigwijls het bedrag van de door de Regeering bij de Javasche Bank opgenomen voorschotten, eind 1920 niet minder dan f 145 millioen beloopende, belangrijk afgenomen. Niettemin bedroeg het bij het eind van het boekjaar 1920—'21 nog f 57 millioen en volgens den laatst ontvangen weekstaat op 12 November j.l. f 42 millioen.

Bij de Nederlandsch-Indische leeningwet van 1921 is aan de Regeering bevoegdheid gegeven schuldbe wijzen te gelde te maken tot een totaal bedrag van f 250 millioen. De eerste serie ad f 75 millioen, uitgegeven tegen 7 pCt., werd gemakkelijk geplaatst, een tweede ad f 100 millioen, tegen 6½ pCt., koers 99 pCt., kon slechts tot een bedrag van f 56 millioen aan den man worden gebracht. Het uitgeven van deze tweede serie tegen een lageren rentevoet, is door velen niet verstandig geacht. De Regeering zegt hiervan thans in de toelichting, dat ook tegen 7 pCt. de leening hoogstwaarschijnlijk niet volteekend zou zijn. Het is de vraag, of deze uitspraak, die overigens a fortiori het uitgeven van de tweede serie tegen 6½ pCt. veroordeelt, juist is. Wat hiervan evenwel zij, dat binnen afzienbaren tijd een belangrijk deel van de 500 millioen vlottende schuld van Indië hier te lande op redelijke voorwaarden zou kunnen worden geconsolideerd, moet voor het oogenblik uitgesloten worden geacht. Reeds bestaat in het algemeen een oververzadiging met staatsfonds, terwijl bovendien, wat in het bijzonder Indië betreft, al wordt de uiteindelijke soliditeit van het land niet gewantwoord, toch de ingetreden malaise in vrijwel alle cultures en de moeilijke financiële vraagstukken, waarvoor de Indische Regeering zich ziet gesteld, hun invloed doen gelden.

Indië zelf is thans zeker niet in staat een bedrag van beteekenis op te nemen. Van de gedurende den oorlog uitgegeven Indische leeningen, tot een totaal bedrag van f 372,5 millioen, is een bescheiden deel in Indië geplaatst. Van de belangrijkste dezer leeningen, die van 1919 ad f 180 millioen, is zulks f 51,5 millioen geweest. Dit was echter in het tijdperk van vollen voorspoed en was zelfs toen niet mogelijk zonder krachtigen steun van de Javasche Bank. Op 1 April 1920 bedroegen bij dit lichaam de voorschotten op Staatsleeningen niet minder dan f 82 millioen, aan het einde van het boekjaar, op 31 Maart 1921, nog f 55 millioen.

Te verwonderen is dit niet. De wezenlijke Indische kapitaalvorming is gering. Indië behoort, en zal buiten twijfel nog langen tijd blijven behooren, tot die landen, wier economische ontwikkeling volstrekt afhankelijk is van den invoer van vreemd kapitaal. Dit geldt niet alleen voor de ontwikkeling van het particuliere bedrijf, maar evenzeer voor de kapitaalsuitgave, die de Regeering op zich neemt.

De Indische gemeenschap moet dus toch in het buitenland leenen. Voor haar is in zooverre Nederland eveneens buitenland gelijk de Vereenigde Staten. Is het plaatsen van een leening in Nederland aan bezwaren onderhevig, dan hangt het in de eerste plaats af van de geboden voorwaarden, of en in hoeverre men verstandig doet, een aanbod van elders te aanvaarden.

Het groote bezwaar, verbonden aan een leening elders dan in Nederland of in Indië zelf, is, dat koers-

risico vrijwel onvermijdelijk is. Vooral in de Vereenigde Staten is een leening anders dan in dollarvaluta uitgesloten. Dit bezwaar wordt te grooter, waar deze leening — en hetzelfde zou gelden van eene eventuele Nederlandsche leening in de Ver. Staten — niet strekt tot financiering van speciale regeeringsaankopen aldaar, doch tot consolideering van hier en in Indië uitstaande vlottende schuld. Het gevolg is dus, dat bij de uitgifte de Regeering plotseling een zeer groot dollarbedrag in handen krijgt, dat naar Indië of Holland moet worden overgemaakt. De abnormale steun, die hierdoor tijdelijk aan de internationale positie van den Nederlandschen gulden wordt gegeven, zal, naast andere ongewenschte gevolgen, onvermijdelijk de koers van overmaking bijzonder ongunstig doen zijn, terwijl omgekeerd, blijven de wisselkoersen voorschands hunne tegenwoordige gevoeligheid behouden, de betalingen van rente en aflossing een omgekeerden, voor de schatkist evenzeer ongunstigen invloed zullen uitoefenen.

De koers van den dollar, die nog enkele maanden geleden boven 3,— stond, is thans beneden 2,75 gedaald. De Regeering rekent met de mogelijkheid de leening te plaatsen tegen ongeveer 94 pCt., op een rentevoet waar het de eerste \$ 40 millioen betreft, van 6½ pCt. Voorwaarden dus, die in het algemeen genomen rijkelijk zwaar zijn. Zelfs in het gunstige geval, dat de Regeering het geheele bedrag ongeveer op de huidige koersen weet over te maken, zal alleen bij een betrekkelijk spoedig herstel van de goudwaarde van den Nederlandschen gulden de transactie financieel ermee door kunnen. Blijft de dollarkoers op het huidige peil of mocht zij weder hooger worden, dan is aanzienlijk verlies onvermijdelijk.

De toekomstige ontwikkeling van den dollarkoers is dus de allesbeheerschende factor. Naar het schijnt is er voor eenig optimisme dienaangaande slechts in zoover reden, dat vermoedelijk voorschands van de zijde van den dollar geen gevaren dreigen. De kwade kansen schuilen thans in hoofdzaak bij den gulden en volstrekt noodzakelijk is het zich van den omvang van het van deze zijde dreigend gevaar volledig rekenschap te geven. Bij het verband tusschen de Indische en Nederlandsche valuta zijn hierbij zoowel de verhoudingen in Indië als die in Nederland van beteekenis. Straks wordt op dit punt nog nader ingegaan. Dit staat evenwel vast, dat ook en in de eerste plaats Indië zelf, zoo spoedig het vaste dollarverplichtingen van grooten omvang op zich neemt, in dubbele mate verplicht zal zijn tot een uiterst voorzichtige financiële politiek, die bij den onvermijdelijk te verwachten achteruitgang in de landsinkosten even onvermijdelijk tot drastische inperking van uitgaven zal moeten leiden. Na de beschouwingen door Mr. Gerritzen in vorige nummers van dit weekblad aan dit vraagstuk gewijd, is het niet nodig hierop nader in te gaan. De Regeering zal in dit opzicht grooter kracht aan den dag moeten leggen, wil zij bereiken, dat derden het vertrouwen, dat zij zelf blijkens de toelichting in haar toekomstige financiële politiek stelt, zullen deelen.

Het financieel vermogen van landen als Indië staat en valt met de resultaten van enkele groote cultures. Het vreemde kapitaal, dat in den vorm van particuliere deelneming aan deze cultures naar Indië vloeit, neemt het risico geheel op eigen schouders. In goede jaren, wanneer Indië het lijden kan, krijgt het een goede winst; in slechte jaren legt het Indië geen lasten op, doch past desnoods het verlies bij. Vaste lasten daarentegen drukken steeds met hetzelfde bedrag en dus in slechte jaren dubbel zwaar. Vandaar, dat de Indische Regeering er zich voortdurend rekenschap van behoort te geven, dat ook het doen van uitgaven op den buitengewonen dienst door haar met een ander oog moet worden bezien, dan het geval kan zijn in landen, die hun kapitaalbehoefte binnen eigen grenzen kunnen dekken. Nu het zelfs nodig is zoo

omvangrijke verplichtingen in vreemde valuta aan te gaan, is het dubbel noodzakelijk, dat de Regeering de kapitaalsuitgaven in Indië zooveel mogelijk beperkt tot de zoodanige, die een direct materieel rendement opleveren.

Overigens wordt niet ontkend, dat, wanneer inderdaad een leening in vreemde valuta onvermijdelijk is, het voorstel, gelijk het daar ligt, uit politiek oogpunt cenig voordeel kan hebben. Onder de huidige verhoudingen in het Oosten toch is het in het algemeen juist gezien, de deelneming van Amerikaansch kapitaal aan Indië te bevorderen. Weliswaar is het zeer de vraag, of hier de vorm van een leening aan het Indische Gouvernement de meest gewenschte vorm is en in ieder geval zal het zaak zijn dezen vorm van deelneming binnen enge grenzen te doen blijven. Leidt dit er evenwel toe, dat Amerika zich ook in particuliere ondernemingen in ons Indië gaat interesseeren, dan des te beter.

Met dat al blijft het in hooge mate te betreuren, dat de financieele positie van Indië van dien aard is, dat een dergelijke stap in overweging moet worden genomen. Willen de Staten-Generaal zich tot aanneming van het voorstel verantwoord kunnen achten, dan zal moeten vaststaan, dat tot een belangrijke inperking van het Indisch budget zal worden overgegaan. Een algemeene toezegging in deze richting van de Regeering is hiervoor niet voldoende, te minder, waar nergens uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat de Regeering in dit opzicht de draagwijdte van haar voorstel beseft.

Thans Nederland.

De positie van de Nederlandsche schatkist is nauwelijks minder gefundeerd dan die van Indië. Met inbegrip van de 320 millioen voorschotten aan de koloniën heeft toch de Staat op het oogenblik een totaal bedrag aan vlottende schuld uitstaan van bijna 770 millioen. Ruim 100 millioen hiervan is verleend door de Nederlandsche Bank, de rest is opgenomen op de geldmarkt. Sedert verleden jaar is het aan de geldmarkt onttrokken bedrag met bijna f 350 millioen toegenomen.

Wanneer men weet, dat voor den oorlog de geheele markt wellicht op f 400 millioen moest worden geschat en dat reeds een bedrag aan schatkistpapier van f 50 millioen voor de markt feitelijk te zwaar werd geacht, dan zijn de huidige cijfers dermate abnormaal en wijzen zij op een zoo ontzaglijke uitbreiding van het aanbod ter geldmarkt, als zonder het optreden van zeer bijzondere factoren zelfs onder de huidige omstandigheden niet mogelijk zou zijn geweest.

De oorzaak van deze abnormale uitzetting van de geldmarkt is niet ver te zoeken. Voor het eerst in de wereldgeschiedenis staan wij voor het verschijnsel, dat een inflatieproces van reusachtigen omvang zich voltrekt in een sterk geïndustrialiseerd land met een zeer ontwikkelde exportindustrie. Het vraagstuk van de kapitaalexport heeft hiermede een geheel nieuw en ongekend aspect gekregen. Zoolang het economisch organisme van een dergelijk land in hoofdzaak intact en in gang blijft, komt inflatie in wezen meer op een ontzaglijke gedwongen verplaatsing van inkomen. Onteigend worden allen, die van een vast rente-inkomen moeten leven, verder de staatsambtenaren en alle anderen, wier inkomensstijging bij de gemiddelde prijsstijging achterblijft; de winst komt in de eerste plaats aan hen, wier inkomen direct bepaald wordt door de resultaten van het bedrijfsleven, in het bijzonder van de exportindustrie. Kon in den Franschen tijd en in het huidige Rusland de kapitaalexport slechts den vorm aannemen van een uitvoer van edelgesteenten en andere waardevolle zaken van klein volume, de infleerende moderne industriestaat stelt door de genoemde inkomensverplaatsing de winnende groepen in staat een belangrijk deel van de waarde van het geëxporteerde goed in den vorm van saldi in den vreemde te laten, waarnaast de graagte, waar-

mede de vreemde speculant het papiergegeld van het infleerend land opnam, aan den kapitaalexport een tweeden uitweg verzekerde. De aldus gevormde tegoeden hoopten zich op in enkele landen, waaronder naast New York en, naar men zegt, Londen, Nederland een belangrijke plaats inneemt. Wanneer de „Times” dezer dagen in een hoofdartikel schrijft: „In Holland alone German capitalists are said to command half the available credits in the money market”, dan is dit vermoedelijk geen overdreven voorstelling. Schattingen van een half milliard zijn aan den lagen, vermoedelijk zelfs zeer lagen kant.

Voor ons land is deze ontzaglijke toevloeiing van vreemd liquide kapitaal in verschillend opzicht weinig wenschelijk; zoo niet een ernstig gevaar. In het hausssetijdperk voor den conjunctuuromslag van 1920 is dit tegoed mede een der oorzaken geweest van de credietexpansie hier te lande; het feit, dat het ieder oogenblik naar elders kan worden overgebracht, hangt als een zwaard van Damocles boven onze wisselkoersen en maakt de taak van de Nederlandsche Bank in deze tijden slechts te moeilijker en delicateser.

Hunne meest kwade werking hebben deze vreemde tegoeden echter uitgeoefend op de overheidsfinancien. Vooral na de crisis van 1920 hebben deze tegoeden in toenemende mate belegging gevonden in het kort papier van den staat en enkele andere openbare lichamen. De in Mei dezes jaars genomen maatregel tot het ongelimiteerd afgeven van 5 pCt. eenjarige schatkistbiljetten aan toonder heeft dit nog des te meer in de hand gewerkt. Aldus hebben deze vreemde tegoeden in de laatste jaren een uitzetting van de uitgaven en met name van de kapitaalsuitgaven mogelijk gemaakt, die, had de overheid ook op de geldmarktenkel uit de bespaarde middelen der eigen burgers kunnen putten, aldaar op dezelfde natuurlijke grenzen zou zijn gestuit, die zich thans slechts bij de uitgifte van vaste leningen doen gelden. In het wezen der zaak is het dus vreemd kapitaal geweest, dat de financiering van de opgevoerde overheidsuitgaven heeft mogelijk gemaakt. Een financiering op drijfzand met alle gevaren van dien. Immers aan Nederland is dit vreemde kapitaal door geen enkelen band gebonden. Juist deze opvoering van de overheidsuitgaven hier te lande met zijn gevaren voor onzen gulden kan iederen dag dit kapitaal de wijk doen nemen naar den veilig geachten dollar. Geschiedt dit, dan zijn noodlottige gevolgen, zoowel voor het crediet van den staat als voor den stand van onzen gulden niet te vermijden.

De groote vlottende schuld van de Regeering moge in deze jaren in zooverre eene nuttige functie hebben gehad, dat zij bij het gestegen aanbod ter geldmarkt een al te lage rente heeft tegengegaan, bij de cijfers, waartoe deze vlottende schuld thans is opgelopen, is consolidatie, althans van een deel, dringend noodzakelijk.

Is het, gezien de niet te ontkennen moeilijkheden aan binnenlandsche consolidatie verbonden, onder deze omstandigheden dan maar niet verstandig ook voor Nederland een dollarleening aan te gaan?

In het wezenlijk belang van ons land moet een dergelijke maatregel, die thans ook voor de vaste leningen de natuurlijke rem, gelegen in de beperkte kapitaalvorming binnen onze grenzen, zou op zijde zetten, op de meest nadrukkelijke wijze worden ontraden.

In dit opzicht treedt het fundamenteele verschil van ons land met Indië op den voorgrond.

Tegenover het kapitaalarme Indië met zijn lagen levensstandaard en zijn bevolking met geringe behoeften, staat ons land als een der weinige landen, die voor den oorlog konden wijzen op een belangrijk bezit aan vorderingen op den vreemde. In geleidelijken vooruitgang was voor de bevolking in al hare geleidingen een welvaartspeil bereikt, dat slechts door enkele landen werd overtroffen. Onze invoer van goe-

deren kon jaarlijks onzen uitvoer met enkele honderden millioenen te boven gaan. Dat desniettemin staande onze betalingsbalans in evenwicht was, was in de eerste plaats te danken aan de rentevorderingen op den vreemde. Zelfs liet in de meeste jaren deze balans een overschot, hetwelk voor nieuwe belegging in aanmerking kon komen.

De latere jaren hebben zich gelukkig ook hier te lande gekenmerkt door een toenemende uitbreiding van het eigen bedrijfsleven. Met dat al behoort Nederland buiten kijf tot die groep van landen, wier economische structuur, naast voorziening in eigen kapitaalbehoefte, deze geregelde nieuwe belegging in den vreemde op straffe van daling van het welvaartspeil noodzakelijk maakt. Beide waren noodig, wilde voor de talrijke en nog steeds toenemende bevolking in de toekomst een gelijk gunstige ruilvoet met den vreemde verzekerd blijven en het welvaartspeil zoo mogelijk verdere verhooging ondergaan.

Gedurende en na den oorlog is het totaal dezer buitenlandische vorderingen zeer belangrijk achteruit gegaan. Het gedurende meer dan een eeuw opgebouwd milliard aan Russische fondsen kan thans wel definitief als verloren worden beschouwd. Hetzelfde geldt van een reeks vorderingen op andere landen. Van de vorderingen, die gedurende den oorlog, hetzij nieuw zijn ontstaan, hetzij in de plaats van andere zijn getreden, staat het bezit aan Duitsch markpapier op den voorgrond. Wat dit thans waard is, is bekend.

Ook ons zeer belangrijk bezit aan Amerikaanse fondsen, naast Rusland de voornaamste post, is vooral na den oorlog zeer achteruit gegaan. Voor één fonds, tevens een der hoofdfondsen van ons bezit, bestaan dienaangaande cijfers. Blijkens de publicaties van de Steeltrust is ons bezit aan common shares, dat eind 1914 een totaal aantal van 342.645 shares telde, en eind 1918 nog 229.285 shares beliep, eind September van dit jaar gedaald tot 54.897, een achteruitgang dus tot op minder dan een zesde van het oorspronkelijk bezit. Voor den verkooper, die het wellicht tegen een staatsfonds of ander Nederlandsch fonds verwisselde, moge dit geen achteruitgang in bezit beteekenen, voor ons volk als geheel beteekent het de omzetting van een vordering op den vreemde in een vordering op de toekomstige arbeidskracht van de eigen burgers.

Verlies en intering hebben aldus ons buitenlandisch kapitaalbezit in deze jaren gekenmerkt. Ware hiervoor in de plaats getreden een gelijkelijk sterkere kapitaalvorming voor het binnenlandsch bedrijfsleven en daarmee een opvoering van het eigen productief vermogen, dan zou althans zekere compensatie aanwezig zijn. Het tegendeel is het geval. Ook hier te lande staan wij voor verminderde kapitaalvorming en zelfs voor verschijnselen van directe kapitaalintering in den vorm van opvoering van het tegenwoordig consumtiepeil ten koste van het nageslacht. Hoofdschuldigen zijn hierbij wederom de organen der gemeenschap.

Moet nu onder deze omstandigheden een nieuwe stap in deze richting worden gezet en het nageslacht bovendien nog voor een reeks van jaren met een aanzienlijken last tegenover het buitenland worden bezwaard?

Wie doordrongen is niet alleen van de beteekenis, welke in het algemeen aan kapitaalvorming voor het welvaartspeil van een volk toekomt, maar bovendien, wat in het bijzonder onze dichtbevolkte, niet van eigen bodem te voeden West-Europeesche landen betreft, van de noodzakelijkheid eener met de bevolkingstoename gepaard gaande aanzwelling van de vorderingen op den vreemde, heeft op deze vraag slechts één antwoord.

Consolidatie van een deel der vlottende schuld op de binnenlandsche markt brengt thans ongetwijfeld moeilijkheden met zich. Bewijst de Regeering echter tegelijkertijd, dat het haar met een drastische inperking der uitgaven ernst is, zoowel wat betreft de bui-

tengewone, straks weder door leening te dekken uitgaven, als wat betreft de gewone uitgaven, waardoor de druk der belastingen op de nieuwe kapitaalvorming kan worden verminderd, dan zijn deze moeilijkheden stellig niet onoverkomelijk en zal allengs niet alleen in de eigen kapitaalbehoefte kunnen worden voorzien, doch na verloop van tijd ook weder een overschot beschikbaar zijn voor een geleidelijken wederopbouw van het bezit aan buitenlandische vorderingen.

Iedere andere gedragslijn komt onvermijdelijk neer op verdere verzwakking van de toch reeds zoo kwetsbare economische positie van ons volk. B.

OMVANG EN BETEKENIS VAN DE METAAL-INDUSTRIE VOOR ONS LAND.

In het nummer van 30 November l.l. van dit tijdschrift werd afgedrukt de Open Brief, dien het bestuur van de Handelsvereniging van Metaalindustrieelen aan den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel gezonden heeft, teneinde den steun der Regeering in te roepen in de ongetwijfeld moeilijke tijden, welke de metaalindustrie hier te lande reeds doormaakt of binnenkort te wachten staan.

Ik acht het daarom niet van belang ontbloeit, voor de lezers van dit tijdschrift een overzicht te geven van den omvang en de beteekenis van deze industrie voor ons land, daar buiten deze industrie staanden, zooals herhaaldelijk blijkt, daarover onjuiste denkbeelden hebben, en daarbij in het kort na te gaan in hoeverre hulp speciaal voor deze industrie gewenscht is.

Tot de metaalindustrie, die tot nu toe hier te lande uitsluitend een *metalen-verwerkende* industrie is, zolang het bij IJmuiden in aanbouw zijnde hoogovenbedrijf nog niet in werking is, behoort een aantal zeer uiteenlopende bedrijven wat het eindproduct betreft, maar die toch wat bedrijfstehniek en werkrachten aangaan onderling een groote overeenkomst hebben. Tot de voornaamste takken behooren:

1. De scheepsbouwindustrie.
2. De machineindustrie.
3. De ijzergieterijen (veelal gecombineerd met min of meer uitgebreide machineindustrie).
4. De staalgieterijen.
5. De kopergieterijen en fabrieken van koper- en bronswaaren.
6. De ijzerconstructiewerkplaatsen.
7. De wagon- en rijtuigfabrieken.
8. De automobiefabrieken.
9. De rijwielindustrie.
10. De fabrieken van blikken verpakkingsmiddelen en andere artikelen van blik.
11. Enkele speciaal fabrieken van metalen onderdeelen.
12. De electrotechnische industrie, die echter zooover zij uit installatiefirma's bestaat, niet tot de metaalindustrie moet worden gerekend.

Tot de metaalindustrie zouden voorts ook nog te rekenen zijn de zoogenaamde „burgersmeden”, maar daar dezen een geheel andere plaats in de economische verhoudingen der maatschappij innemen, kunnen deze beter, evenals de vele rijwiel- en automobielherstellwerkplaatsen, niet tot de eigenlijke metaalindustrie gerekend worden.

Zooals bekend hebben bijna alle industrieelen, op het gebied der metaalindustrie, zich gedurende de laatste jaren vereenigd, in de eerste plaats tot een bond, — den *Metaalbond*, — ter gemeenschappelijke behartiging der belangen voor zoover het betreft de arbeidsverhoudingen en het regelen en verbeteren van de arbeidsvoorwaarden.

Voorts is een zeer groot aantal lid van de Handelsvereniging van Metaalindustrieelen, een vereeniging, die de algemeene commercieele belangen van de leden behartigt.

Het aantal arbeiders, werkzaam in voorgenoemde

Aantal personen (jongens, meisjes, vrouwen, mannen), werkzaam op 1 Mei 1914, 1 Mei 1916, 1 Mei 1918, 1 Mei 1919 en 1 Februari 1920 in fabrieken met 25 of meer arbeiders, ingedeeld naar de bedrijfsgroepen.

Bedrijfsgroep	Omschrijving der groep	Totaal (jongens, meisjes, vrouwen en mannen)						Aantal vrouwen en meisjes op 100 arbeiders	
		1914	1916	1917	1918	1919	1920	1914	1920
I	Aardewerk, glas, kalk, e. z. . .	33.367	27.671	25.299	23.509	24.715	22.258	11	10
II	Diamant en andere edelsteenen	6.144	4.585	6.081	10.677	11.344	11.176	—	15
III	Boek- en steendrukkerijen . . .	11.235	11.362	11.753	11.662	12.325	12.380	6	9
IV	Bouwbedrijven (alleen steenhouwerijen)	387	403	339	390	376	247	—	—
V	Chemische Nijverheid	9.947	13.008	13.418	11.914	10.344	12.826	18	14
VI	Hout-, kurk-, en stroobewerking	17.311	16.076	16.100	15.601	14.064	14.869	8	7
VIIa	Kleeding	14.865	19.915	22.373	22.555	19.110	21.561	85	85
VIIb	Reiniging	7.234	7.596	7.596	7.201	7.314	5.756	76	73
VIII	Kunstnijverheid	222	179	240	237	292	327	—	—
IX	Leder, wasdoek, caoutchouc . .	7.680	9.450	9.165	10.062	9.478	10.544	21	20
X ¹⁾	Oer, steenkolen, turf	937	387	315	848	527	471	—	—
XI—XIII	Bewerking van metalen, vervaardiging van stoom- en andere werktuigen. Scheepsbouw. Vervaardiging van rijtuigen	79.787	87.269	85.149	77.143	79.853	91.913	4	6
XIV	Papier	8.967	9.394	8.548	9.189	9.457	11.409	20	22
XVa	Textielnijverheid. Vlasbrakerijen en zwingelarijen	855	1.151	1.435	1.709	1.444	1.535	—	—
XVb	Overige textielnijverheid	54.926	56.829	51.919	35.593	35.153	54.538	37	38
XVI	Vervaardiging gas- en electriciteit	7.329	7.908	8.101	7.772	8.150	7.576	—	—
XVIIa	Bakkerijen	4.002	4.522	5.223	4.690	4.659	4.739	22	24
	Graanmalarijen en Rijstpellerijen	2.173	1.922	1.997	1.792	1.868	1.729	—	—
	Zuivelfabrieken	4.584	5.319	5.237	5.123	4.296	4.220	8	7
	Tabak- en sigarenfabrieken . . .	19.561	21.029	20.164	21.748	10.268	19.579	17	26
	Overige voedings- en genotmiddelen	22.431	25.105	26.905	24.061	23.214	29.497	22	25
	Totaal	313.944	331.030	327.387	303.476	288.251	339.150	20	22

¹⁾ Omvat niet mijnen en veenderijen.

twaalf groepen van fabrieken op het gebied der metaalindustrie bedroeg in 1912 78.600.

Eén industrie had in dat jaar een grooter aantal arbeiders dan de metaalindustrie, n.l. de voedings- en genotmiddelen-industrie; deze had 84.500 arbeiders. Op de metaalindustrie volgde de textielnijverheid met 54.600 werklieden.

In 1920 bedroeg het aantal arbeiders in de metaalindustrie 91.913, gelijk blijkt uit het hierboven gegeven overzicht. Hierbij dient er evenwel de aandacht op te worden gevestigd, dat, zooals uit het bovenschreven blijkt, thans alleen rekening is gehouden met de fabrieken met 25 of meer arbeiders. Hierop moet men bij vergelijking der jaren 1912 en 1920 letten. Thans heeft hoogstwaarschijnlijk de metaalindustrie het grootste aantal arbeiders van eenige industrie hier te lande.

Het aantal werkgevers, bij den Metaalbond aangesloten, bedraagt thans, in 1921, 140, hebbende gezamenlijk 43.127 werklieden.

De metaalindustrie in ons land werkt voor een niet onbelangrijk deel voor export; zoowel onze scheepswerven als machinefabrieken moeten een deel van hun afzet buiten onze landsgrenzen plaatsen, terwijl alle voor een belangrijk deel op den afzet naar onze koloniën zijn aangewezen.

De geheele industrie kan bovendien met een exportindustrie gelijk gesteld worden; de vervaardiging van het product toch is aan geen bijzondere plaats gebonden en moet dus te allen tijde concurreren met gelijksoortige producten, ergens anders ter wereld gemaakt.

Die strijd is dikwijls niet gemakkelijk, maar dank zij groote energie, kennis, ervaring en goed geschoolde werkkrachten, naast goede inrichting en outillage van de fabrieken, heeft zij voor den oorlog dien strijd

altijd met succes kunnen volhouden en op menig gebied zelfs een internationale reputatie weten te verkrijgen.

Door de groote valutadalingen en nog meer door de groote valutaschommelingen in enkele der ons omringende landen, en daarmee samengaanden sterk gedaalden levensstandaard in die landen is de toestand voor haar echter veel ongunstiger geworden.

De metaalindustrie is voor het grootste deel een industrie, die moet kunnen beschikken over een groot aantal goed geschoolde werkkrachten; waarschijnlijk zelfs van alle industrieën wel die industrie, waarin procentsgewijze de meeste geschoolde arbeiders werken en van al de onderdeelen der metaalindustrie treedt dit bij de machinefabricage het allermeeste op den voorgrond.

Voor de vorming dezer werklieden is noodig een scholing, niet van een enkel of eenige jaren, maar een langdurige opleiding van vele jaren, zoodat de meeste groote fabrieken dan ook een uitgebreide en systematische opleiding voor hunne werkkrachten ingesteld hebben, om daardoor een voldoende aantal geheel geschoolde krachten te verkrijgen.

Juist deze vorming van een aantal goed geschoolde technische werkkrachten door de metaalindustrie in een land, is dan ook van een groot algemeen landsbelang en men kan gerust zeggen, dat elk land dat een zeker stadium van ontwikkeling gekregen heeft, noodzakelijkerwijs tot het in het leven roepen van een metaalindustrie moet overgaan, wil het die ontwikkeling kunnen doorzetten en omgekeerd, dat het hebben van een metaalindustrie een teeken is van een verder gevorderd ontwikkelingsstadium.

Dit vindt een verklaring hierin, dat een belangrijk aantal andere bedrijven te allen tijde genoodzaakt is een deel van zijn speciale werkkrachten uit de in de

metaalindustrie opgeleide krachten te betrekken. Wij behoeven hier slechts te noemen de scheepvaartmaatschappijen en de binnenscheepvaart voor het machinekamerpersoneel, de tramwegen en een deel der spoorwegen voor hun machinisten en opzichters, de andere industrieën voor hun machinisten en technische krachten, voor onderhoud der werktuigen en apparaten, de electriciteits-, gas- en waterleidingmaatschappijen voor een groot deel van het personeel in hun bedrijf noodig en nog zooveel anderen. Zij allen hebben reeds daardoor een belang bij een bloeiende metaalindustrie en voor velen is het zelfs een levensbelang, daar ook zij anders niet over de noodige werkrachten in de toekomst zouden kunnen beschikken. En wat hier gezegd is van de meer ondergeschikte werkrachten, geldt nog veel meer voor den eigenlijken technicus en den ingenieur.

Wordt niet overal aan hen, die eenige jaren fabriekspraktijk in de machinefabricage kunnen aanwijken, bij sollicitaties de voorkeur gegeven? Dit weet elke technicus zelf het beste.

De noodzakelijkheid voor de metaalindustrie om ervaren en geschoolde werkrachten te hebben, maakt het voor deze industrie juist van het grootste belang om het bedrijf onder alle omstandigheden in vollen gang te houden. Een andere factor, die de metaalindustrie, vooral de grootindustrie hiertoe dwingt, is het groote financieele nadeel van ingekrompen of stilstaand bedrijf, daaruit ontstaan dat die industrie, hetzij dan de scheepbouw-, machine-, automobiël- of een der andere industrieën, steeds moet werken met een uiterst kostbare, veel rente kostende installatie en met een zeer grooten, kostbaren staf technisch en administratief personeel, verhoudingswijze veel grooter dan in de meeste andere industrieën, welke staf, om het bedrijf niet te ondermijnen, in stand gehouden moet worden, wat bij ingekrompen bedrijf natuurlijk zeer veel geld verslindt.

Er is echter nog een ander zeer gewichtig punt, dat pleit voor een zoo mogelijk ongestoorden voortgang van het bedrijf.

De producten der metaalindustrie zijn over het algemeen gecompliceerd, hetzij als technisch complex, hetzij uit een fabricage-oogpunt en het is niet alleen van het grootste gewicht, maar een absolute noodzakelijkheid voor het in stand blijven der bedrijven, dat voortdurend weer nieuwe ervaring wordt opgedaan en zij niet achterstaan bij de concurrenten, die in de gelegenheid zijn ervaringen op te doen, die weer voor de toekomst van groot belang zijn. Zelfs het vaststellen der juiste kostprijzen is in de metaalindustrie veelal slechts mogelijk ten gevolge en ten koste van veel dure ervaring. Dit is ook de reden, dat in geen enkele industrie, dikwijls zoo heftig gestreden wordt om het verkrijgen van opdrachten als in de metaalindustrie; al is de verdienste, uit die opdracht te verkrijgen minniem, toch zal herhaaldelijk het indirecte voordeel de opdracht uit te voeren en daardoor gegevens te verkrijgen, die een ander dan mist, van zoo groot belang zijn, dat tegen elken prijs de opdracht moet trachten verkregen te worden.

Zou dus onze metaalindustrie door de buitenlandse omstandigheden tijdelijk zeer sterk gereduceerd moeten worden, dan zal dit niet alleen een tijdelijke, maar ook een blijvende groote schade kunnen tengevolge hebben.

Er is dus niet alleen voor die industrie zelve, maar ook voor een zeer uitgebreiden kring van het geheele land een zeer direct voordeel aan verbonden, indien er middelen te vinden waren, waardoor, zonder te groote opofferingen voor de toekomst, die industrie door de moeilijke tijden heen te helpen ware. Wij moeten toch voorloopig nog aannemen, dat de tegenwoordige omstandigheden niet van blijvenden aard zijn en al zullen vermoedelijk de tegenwoordige moeilijkheden nog zeer geruimen tijd duren, er zal zich toch langzamerhand een andere evenwichtstoestand

instellen. Gedurende dezen tijd van malaise, veroorzaakt door een samenvoeging van een aantal factoren, de metaalindustrie steun te geven om haar blijven bestaan te verzekeren, kan dan ook zeker als een algemeen belang beschouwd worden en niet alleen voor de metaalindustrie zelve, nog geheel afgescheiden van het groot aantal personen, daarbij direct betrokken, maar ook voor geheel het land.

De Handelsvereniging van Metaalindustrieelen heeft in den hiervoor genoemden Open Brief aan den Minister enkele denkbeelden aan de hand gedaan om de thans heerschende moeilijkheden te helpen bestrijden. Uit den aard der zaak hebben ze niet dezelfde beteekenis voor de geheele metaalindustrie in al hare onderdeelen; niet op elk gebied der metaalindustrie is de Staat of daarmede verwante lichamen besteller, al is de Staat zelve, zoowel als de provincie, de gemeenten en lichamen als de spoorwegen, de door den Staat gesubsidieerde tramwegen, enz. op welke de Staat een grooten invloed heeft, in het algemeen een groote verbruiker van de producten der metaalindustrie. Hij kan daarom meer dan op menig ander industrieel gebied zijn directen steun verleenen.

Gaan wij de verschillende hiervoren genoemde rubrieken der metaalindustrie na, dan is de Staat, wat de scheepbouwindustrie betreft, alleen besteller wat de Marine aangaat en voor enkele gevallen het Departement van Koloniën. Wat de machine-industrie betreft, treden in het algemeen ook slechts de meer technische Departementen, Marine, Oorlog, Waterstaat en Koloniën als bestellers op en deze Departementen kunnen zeker reeds een belangrijken steun geven.

Als zeer belangrijke opdrachtgevers treden evenwel verschillende Departementen op, op het gebied van ijzerconstructiewerk en spoorwegmaterieel. Groote werken zijn en komen op dit gebied binnenkort nog in uitvoering en zelfs bij het betrachten van de grootste zuinigheid zullen op dit terrein toch steeds werken in uitvoering moeten genomen worden.

Al kan men gerust zeggen, dat een meerderheid der metaalindustrieelen de oplossing der tegenwoordige moeilijkheden niet meent te moeten zoeken in het verhoogen der invoerrechten of het verbieden van den invoer, teneinde hen tegen de buitenlandse concurrentie te beschermen, maar daarentegen overtuigd is, dat slechts een geleidelijk goedkoopere wordende productie tot een blijvend gezonden toestand kan leiden, meent die industrie toch, dat zij aanspraak heeft op al die hulp, die de overheid haar thans geven kan in den overgangstoestand.

Een dergelijke overgang naar goedkoopere productie kan slechts zeer geleidelijk gaan en te groote sprongen zijn daarbij onmogelijk en kunnen fataal worden. Onder die omstandigheden is het te verdedigen, dat de regeering bewust opofferingen uit publieke middelen doet om mede te werken die overgangs- en crisisperioden te verzachten, als zij daarbij de overtuiging heeft, dat ook de andere belanghebbenden, de bezitters van het in die industrie gestoken kapitaal en de daarin werkzame personen zich opofferingen willen getroosten om alles weer op gezonde basis te brengen, om een zoo bloeiend mogelijk voortbestaan dezer industrie te verzekeren.

De Open Brief doet daarvoor eenige denkbeelden aan de hand, die tot onmiddellijke uitvoering kunnen gebracht worden en ook geen precedenten voor de toekomst behoeven te scheppen. Zij kunnen zich aan de oogenblikkelijke toestanden aanpassen, maar vereischen dan ook een meer dan gewone vrijheid van officieele personen om naar omstandigheden te handelen. Het is eenmaal niet mogelijk volgens methodes en middelen, die in normale omstandigheden juist waren, in zulke abnormale omstandigheden als thans bestaan te werken en ons land staat in dezen dan ook op één lijn met vele andere ons omringende landen.

J. MUYSKEN.

DE DOLLAR EN HET GOUD.

De gulden is onder goudwaarde, dit is een feit, dat elkeen, die voor een ordelijk muntwezen, voor een zoo vast mogelijken waardemeter gevoelt, tot ergernis is. Misschien gelukt het nog eens in de wereld om een waardemaatstaf te vinden, die nog weer minder veranderlijk is dan het goud, dat sedert 1914 tegenover de goederen ook sterk in waarde veranderd is. Maar „de goederen” is nog altijd een vaag begrip; indexcijfers zijn nog altijd gebrekkig. Men moet ook bij het waardemeten roeien met de riemen, die men heeft en dan is het goud voorshands nog wel de beste riem. Vandaar groote wenschelijkheid, dat ons ruilmiddel wat waarde betreft aan het goud vastzit.

Hoe kunnen wij nu zien, of zulks het geval is en, hoever eventueel de afwijking gaat. Het antwoord was tot dusver eenvoudig: door te zien, hoe de waarde van den gulden zich verhoudt tegenover die van het geld van andere landen, dat wel aan het goud vastzit; en als zoodanig wordt vrij algemeen thans de dollar beschouwd. We beoordeelen dus de afwijking van ons geld van zijn goudwaarde door de koersen van de dollars gade te slaan.

Is dat onjuist? Er wordt ons den laatsten tijd zoo nu en dan van deskundige zijde, nu eens door een meer theoretisch schrijver en dan weer door een meer practischen beschouwer van de zaken verteld — en dan in het bijzonder met grafieken toegelicht —, dat wij ten onrechte naar den dollar kijken om de depreciatie van den gulden af te lezen, „dat de afwijking van de andere valuta (dus ook den gulden) van den dollar niet kan aantoonen de mate van depreciatie, waaronder zij lijden”. Nu moet men m.i. goed onderscheiden: er is tweërlei depreciatie van den gulden: 1o. die, welke voortvloeit uit de depreciatie van het goud (en dus ook van den goudgulden) tegenover de goederen en 2o. die van den papieren gulden tegenover den goudgulden, d.i. tegenover het goud. Een der bovenbedoelde schrijvers is van meening, dat wij de onder 1o. bedoelde depreciatie, die er al lang was, voordat er van de tweede sprake was, niet depreciatie van het goud mogen noemen, maar dat wij daarbij moeten spreken van *appreciatio* van de goederen tegenover het goud. Het lijkt mij persoonlijk een woordenspel, maar zijn opvatting is in zoverre van belang, omdat hij althans dus niet zal tegenspreken, dat indien tegenwoordig geklaagd wordt van sommige zijden over de „depreciatie van den gulden”, daarmede alleen bedoeld kan worden — en ik mag zeggen ook alleen bedoeld wordt — de onder 2o. bedoelde depreciatie van den papieren gulden tegenover den goudgulden (d.i. het goud). En wie dus betoogt, dat deze lieden verkeerd doen, als zij die depreciatie afmeten aan den stand van den dollar, moet bewijzen, dat de dollar niet altijd gelijk in waarde is met de hoeveelheid goud, die hij volgens de Amerikaansche muntwet bevat of vertegenwoordigt. Het spreekt vanzelf, dat dit bewijs uit de grafiek niet kan worden geleverd, want deze geeft weer hoe de verschillende valuta, ook de dollar, zich tegenover het Engelsche pond sterling gedragen; het £ is echter zelf los van zijn goudwaarde en toeneming van het waardeverschil tusschen pond en dollar kan dus zoowel verdere afwijking van het goud bij het pond sterling als *appreciatio* van den dollar boven zijn wettelijke goudwaarde beduiden en andersom.

Wat wij behoeven om de stelling toe te geven, die geponeerd wordt, is direct bewijs, dat de dollar niet meer aan het goud vastzit. Waaruit nu kan er blijken, dat de dollar nog aan het goud vastzit, d.i. in waarde verandert tegenover de goederen, juist zooals zulks met het goud het geval is? ¹⁾ Pierson leert ons — en bij mijn weten denkt niemand er anders over — dat b.v. de dol-

lar aan het goud vastzit, als men vrij „goud in dollars en dollars in goud kan omzetten” en als men het goud, dat men in dollars wenscht om te zetten, in Amerika vrij kan invoeren en het goud, dat men voor dollars kreeg, vrij kan uitvoeren. Indien die theorie nog juist is, dan moet men ten bewijze, dat de dollar thans los is van het goud, aantoonen, dat de goudin- en uitvoer in Amerika verboden is of wel, dat de vrije aanneming (of het aannemen van alle goud tegen een vast aantal dollars per kilo door centrale banken of den Staat) niet meer bestaat, terwijl men anderzijds ook niet een vast gewicht aan goud kan verkrijgen tegen aanbieding van een zekere hoeveelheid papieren of zilveren dollars. Is maar een van die zaken het geval — en het gaat hier niet om geheime dingen, maar om dingen die zeer gemakkelijk te constateeren vallen — dan heeft de dollar als goudwaarde afgedaan en zijn er geen grafieken of cijferkolommen noodig om de belangstelling voor den dollar zeer te verminderen. Zoo niet, dan moeten wij m.i. die belangstelling houden, zoolang er niet omstandigheden worden aangevoerd, die den vrijen uitvoer uit, en den vrijen invoer van goud in, Amerika feitelijk illusoir maken. Dit zoude b.v. het geval kunnen zijn, als alle landen buiten Amerika uitvoer van goud verboden, of het goud in kelders van circulatiebanken vasthielden, welken prijs men er ook voor bood. Nu is het daar wel niet zoo heel ver vandaan, bijna alle landen hebben uitvoerverboden en bijna alle circulatiebanken houden haar goud vast. Maar haast is nog niet half, zegt het kinderrimpje. Er kan toch nog veel goud naar Amerika stroomen. In Engeland n.l. houdt de Circulatiebank wel haar goud vast, maar al het goud, dat uit andere landen naar Engeland stroomt, mag ook weer worden uitgevoerd en dat is als ik wel ben ingelicht met name het geval met goud dat in Zuid-Afrika en Indië wordt gedolven of uit Rusland komt. Amerika kreeg dan ook de laatste 14 maanden groote hoeveelheden goud toegezonden. Bij de Federal Reservebanks nam het goud met ruim een milliard dollars toe, en, al is dat zeker niet allemaal uit het buitenland afkomstig, met een groot deel is dat toch zeker wel het geval.

Er blijft dan nog de mogelijkheid, dat al is er voor honderden millioenen aan goud naar Amerika gestroomd, zulks toch nog niet genoeg was om de goudpariteit van den dollar te verzekeren, d.i. te voorkomen, dat de dollar boven zijn goudwaarde steeg. Als dat zoo is, zullen er wel middelen zijn om het aan te toonen.

Er kwam over deze zijde van de zaak, als ik wel zie, niets voor in het artikel van meer theoretische zijde, dat ons voor dollarvergelijkingen waarschuwde in het nummer van de „Ec. Stat. Ber.” van 10 Augustus. In het nummer van „In- en Uitvoer” van 26 October j.l., waarin die waarschuwing van andere zijde te lezen was, werd erkend (blz. 1252): „dat men in Amerika dollars voor goud en goud voor dollars kan krijgen”, maar werd als bewijs, dat toch dollars en goud niet dezelfde waarde vertegenwoordigen, aangevoerd: eerstens „dat noteeringen voor goud en dollars elkander niet dekken, althans goud niet zoo dagelijkse veranderingen aanwijst in prijsbepaling in andere valuta als de dollar” en voorts als verklaring van dit feit: dat goud ook niet zoo courant is als koopwaar als dollars, wijl de landen met lage valuta geen goud koopen.

Het wil mij voorkomen, dat dit bewijs en zijn verklaring elkaar weerleggen. Als van twee artikelen, wier waarde aan elkaar gebonden is, het eene wel courant is (wijl door iedereen gekocht) en het andere niet, dan spreekt het van zelf, dat er minder veranderingen in de noteeringen van het laatste komen dan van het eerste, en dat de noteeringen van beide elkaar *niet altijd* dekken. Men kan daarvan in de effectennotering dagelijks een aantal voorbeelden vinden. Het gemiddelde der noteeringen van beide zal echter in zoo'n geval toch gelijk zijn.

¹⁾ Ik wil uit deferentie voor het goud ook wel zeggen: „d.i. dat de goederen veranderen in waarde tegenover den dollar, juist zooals ze dat tegenover het goud doen”, al acht ik zulks andere woorden voor hetzelfde.

Overigens wordt er dadelijk daarna in het betrokken artikel gezegd, „dat in New York goud gerekend wordt gelijk te zijn aan den dollar” en dat alle vereischten aanwezig zijn om die gelijkheid te bevorderen. En er wordt bijgevoegd — wat geheel met de oude opvattingen klopt — dat, als Amerika eens ophield om goud in elke hoeveelheid in ruil voor dollars aan te nemen, de dollar *boven* het goud zoude stijgen (wat dan geen depreciatie van het goud zoude mogen heeten¹⁾). Maar ook wordt er dan verder van de mogelijkheid gesproken, dat in dat geval het goud méér waard zoude worden dan de dollar, hetgeen mij geheel onverklaarbaar voorkomt, wijl *dit* slechts mogelijk zoude zijn als de band tusschen goud en dollar aan den anderen kant werd geslaakt n.l. in dien zin, dat men geen goud meer voor zijn dollars zoude kunnen krijgen. Zoolang Amerika tot elk bedrag goud afgeeft is noemenswaardige stijging van het goud boven den dollar m.i. onmogelijk.

Wat hiervan echter zij, degenen, die ons beleefd waarschuwden om den dollarprijs niet als maatstaf van de depreciatie van onzen papieren gulden tegenover het goud te gebruiken, zouden aan velen een grooten dienst bewijzen, als zij eens duidelijk wilden aangeven, *welk vereischte voor een vasten samenhang tusschen dollar en goud er dan thans ontbreekt*. Ik weet niet de eenige te zijn, die door de grafiek der wisselkoersen, welke gebaseerd op het pond sterling, dat zelf van het goud los is, veel op een Zerrbild lijkt, niet overtuigd is. Hoogstens zou die grafiek een bewijs van het feit kunnen zijn, doch nimmer een verklaring.

Mocht het — wat, naar ik boven schreef, moeilijk kan worden aangenomen — intusschen de bedoeling zijn geweest te betoogen, dat de mate van depreciatie van den gulden tegenover de goederen (wat zóówel gevolg is van de depreciatie van het goud tegenover het goed als van den papieren gulden tegenover het goud) niet uit de dollarkoersen mag worden afgelezen, dan zal niemand m.i. zulks tegenspreken. Als stijging van den dollar ten onzent samenvalt met evenredige stijging van de waarde van het goud tegenover de goederen op de wereldmarkt, dan blijft de verhouding van den gulden tegenover de goederen op de wereldmarkt per saldo gelijk. Stijging van den dollar kan dus (als n.l. het goud tegenover de goederen op de wereldmarkt nog meer stijgt) toevallig gepaard gaan met stijging van de koopkracht van den papieren gulden. De stijging van den dollar (in gulden) beteekent dan slechts, dat de koopkracht van den gulden méér zoude stijgen, als hij in een vaste verhouding met den dollar (d.i. met het goud) ware. Ik geloof echter, dat niemand in ons land méér wenscht dan dat de papieren gulden weer een goudgulden worde, d.i. niet gedeprimeerd blijve tegenover den dollar i.e. het goud. Enkelen zouden zelfs tevreden zijn, als de goudgulden zelf door vaststelling bij de wet van een geringer gewicht aan goud naar den papiergulden toekwam, indien er aldus maar een vaste verhouding werd verkregen; de meesten echter wenschen terugkeer tot de oude vaste verhouding.

ANT. VAN GIJN.

De vraag, door Mr. van Gijn in bovenstaande beschouwingen aan de orde gesteld, kan aldus worden samengevat: Staat de dollar op goudwaarde of niet en, zoo ja, komt dan mitsdien in den dollarkoers de depreciatie van den Nederlandschen gulden tegenover het goud niet zuiver tot uitdrukking?

Aanleiding tot het stellen van deze dubbele vraag

¹⁾ Ik ben alweer gaarne bereid om dit „appreciatie van den dollar” te heeten, maar, omdat ik dat hetzelfde in andere woorden vind; niet omdat (zooals de Sch. zegt), goud toch een algemeen gezocht artikel blijft, want ook algemeen gezochte artikelen kunnen depreciëren tegenover andere. De papieren gulden is een algemeen gezocht artikel maar toch gedeprimeerd tegenover den goudgulden.

vindt Mr. van Gijn in een tweetal artikelen, waarvan het eene op 10 Augustus j.l. in dit blad verschenen is, het andere in „In- en Uitvoer” van 26 October j.l. Gelijk Mr. van Gijn met citaten staft, wordt in het tweede artikel de goudwaarde van den dollar ten volle toegegeven, doch slechts gewaarschuwd tegen een al te minutieus beroep op de voor zooveel en zoo velerhande factoren gevoelige wisselkoersen, om daaruit op ieder gegeven oogenblik de algemeene depreciatie van den Nederlandschen gulden tegenover het goud cijfermatig nauwkeurig af te lezen. Wat aan verschil in standpunt overblijft, is dus slechts een betrekkelijk ondergeschikte vraag.

Met het andere artikel staat het blijkbaar voor Mr. van Gijn anders. Na met een beroep op Pierson te hebben betoogd, dat, als men vrijelijk goud in dollars en dollars in goud kan omzetten en tevens in Amerika zoowel de invoer als de uitvoer van goud vrij zijn, de dollar op volle goudwaarde is, en dus zij, die willen volhouden, dat de dollar boven zijn goudwaarde is uitgestegen, dit nader moeten aantoonen, zegt Mr. van Gijn: „Er kwam over deze zijde van de zaak, als ik „wel zie, niets voor in het artikel van meer theoretische zijde, dat ons voor dollarvergelijkingen waarschuwde in het nummer van de „Ec. Stat. Ber.” van „10 Augustus.” Hierop volgt dan in cursieve letters de aanhaling uit het artikel In- en Uitvoer, waaruit blijkt, dat aldaar de stelling van Pierson wel wordt aanvaard.

Men kan dit alles slechts aldus lezen, dat in het E. S. B.-artikel, waaraan ondergeteekende debet is, de stelling, dat de dollar geheel op goudwaarde staat, niet zou worden aanvaard en dus ook aan den dollarkoers geen waarde zou worden gehecht voor de bepaling van de gouddepreciatie van onzen gulden.

Het is mij een raadsel, hoe Mr. van Gijn tot deze conclusie kan zijn gekomen. Niet alleen heb ik mij bij mijn weten nooit in dezen geest uitgelaten, maar heb zelfs in het bewuste artikel van 10 Augustus uitdrukkelijk de volle goudwaarde van den dollar als een onbestreden en onbestrijdbaar axioma op den voorgrond gesteld. In de woorden van het artikel (blz. 670 bovenaan): „Ongetwijfeld heeft van alle in aanmerking komende muntsoorten alleen de dollar zijn volle goudwaarde weten te handhaven, heeft daar de afgifte en uitvoer van dit metaal steeds onbelemmerd, althans vrijwel onbelemmerd, plaats gevonden.”

Wat de goudwaarde van den dollar aangaat, is er dus tusschen Mr. van Gijn en ondergeteekende geen enkel verschil van meening. In eerbied voor Pierson doet ondergeteekende op dit punt waarlijk niet voor hem onder. Ook de conclusie, dat mitsdien in den dollarkoers de gouddepreciatie van den gulden tot uitdrukking komt, wordt uitteeraard door schrijver dezes aanvaard, al is het verstandig, daarbij de reserves te maken, die in het In- en Uitvoer-artikel voorkomen. Niet over deze vragen ging het dan ook in het artikel van 10 Augustus en in de daarop gevolgde discussie met Prof. Bordewijk, doch over de conclusies, die uit deze erkende feiten mochten worden getrokken ten opzichte van de geldpolitiek, welke in de landen met gedeprimeerde valuta en met name ook in Nederland, werd gevolgd.

Zoo kort mogelijk samengevat komt de zaak hierop neer.

Zag men in gewone tijden de valuta van een bepaald land tegenover de goudlanden deprimeeren, dan was men, behoudens tegenbewijs, gerechtigd, de oorzaak hiervan te zoeken in het land in kwestie en kon men in vele gevallen wijzen op fouten in de financiële politiek van den staat of de geldpolitiek van de centrale bank, die voor deze depreciatie aansprakelijk konden worden gesteld. In het tijdvak van eind 1919 tot November 1920 hebben wij alle sterkere Europeesche valuta's zonder onderscheid voortdurend meer zien deprimeeren tegenover den dollar. De dollar bleef middelerwijl geheel op goudbasis. Geldt nu

ook voor dit tijdvak de bovengestelde regel en moet dus voor de toenemende depreciatie van dat tijdvak de oorzaak worden gezocht in Europa, in de in Nederland zoowel als in de overige landen gevolgde geldpolitiek? Het is deze vraag, die in het bedoelde artikel aan de orde was en aldaar in het licht van de wetenschap, waarover wij thans ten opzichte van het bedoelde tijdvak en van het wisselkoersverloop toen en daarna beschikken, ontkenend werd beantwoord.

Immers, het is thans duidelijk, dat het bedoelde tijdvak gezien moet worden als de laatste periode, voorafgaande aan de hevigste conjunctuur- en prijsomslag, dien de wereld in de laatste eeuw heeft gekend. In de Vereenigde Staten speelde het gebeuren zich in de eerste plaats af. Daar ontstond in deze periode een voortdurend toenemende spanning op de geldmarkt. De Vereenigde Staten zijn houder van ontzaglijke bedragen aan vorderingen op korten termijn op Europa. De spanning op de geldmarkt moest dus tot direct gevolg hebben een geforceerde intrekking van buitenlandsche credieten, wat, bij het onvermogen van Europa, op de wisselmarkt gelijke spanningen teweeg moest brengen. Vandaar in die periode de voortgaande stijging van het dollardevies in alle Europeesche centra. Proef op de som is, dat, zoo spoedig na den conjuncturomslag de spanning op de geldmarkt verminderde, ook de dollarkoersen in Europa omsloegen en zich in dalende richting gingen bewegen, *zonder dat de Europeesche landen verandering brachten in de door hen gevolgde geldpolitiek, integendeel, voor zoover zij het deden, zelfs tot een vrijgevinger politiek overgingen.*

Van hoe doorslaggevende beteekenis de geforceerde opvoering van den dollar voor het wisselkoersverloop in de bedoelde periode is geweest, volgt voorts wel hieruit, dat in de landen, die een uiterst geserreerde geldpolitiek hebben gevoerd, geserreerder nog dan de Vereenigde Staten zelve, de stijging van den dollar nauwelijks geringer is geweest dan in landen, waar een ruimer politiek werd gevoerd.

Hoezeer de dollar dus ook voortdurend op goudwaarde is gebleven, de koersverschuivingen in de gezegde periode zijn niettemin aan den dollar te wijten en niet aan maatregelen of omstandigheden in Europa, terwijl het goud eenvoudig de geforceerde beweging van zijn eenigen bondgenoot, den dollar, heeft medegemaakt. Vandaar, dat in het bewuste artikel tot de slotsom werd gekomen, dat het voor een oordeel, over de door eenig Europeesch land gevoerde geldpolitiek in de bedoelde periode juist is, het land in quaestie in de eerste plaats te vergelijken met de overige landen van Europa, en vandaar dat, in de bij het artikel gevoegde graphiek het pond sterling tot uitgangspunt werd genomen.

Op het oogenblik zijn wij weder vier maanden verder. In deze periode is ook de tweede geforceerde stijging van den dollar, die sedert den wapenstilstand te constateeren valt, weder verdwenen. Ook deze stijging was er eene van den dollar alleen tegenover alle andere valuta's en ook voor deze stijging is de speciale oorzaak — de aanvankelijke verplichting van Duitschland om de schadevergoedingstermijnen in dollars te betalen — met duidelijkheid aan te wijzen. Opnieuw dus een beweging, die zich in den dollar, en met den dollar in het goud, heeft voltrokken en mitsdien aan het bovengevoerd betoog nieuwen steun geeft.

B.

DE FINANCIËELE TOESTAND VAN INDIE.

Het Indische financiële beleid, het crediet van Indië, zijn in opspraak en een der jongste teekenen is de mislukking van de serie-B der Indische leening-1921. Slechts 56 van de gevraagde 100 werden er geplaatst en toch had de aangeboden obligatie van 6½ pCt. tegen 99 voldoende aantrekkelijkheid, stond in elk geval niet sterk ten achter bij die van de Serie A, welke meer dan volteekend werd. Meerdere verkla-

ringen voor dezen keer van zaken zijn beproefd, zullen wel alle een graad van aannemelijkheid hebben; maar op een der omstandigheden, welke den uitslag mede moeten hebben beïnvloed, werd toch te weinig nadruk gelegd. Juist binnen de enkele maanden, welke tusschen de uitgifte van de eerste en de tweede serie-leening verliepen, werd de campagne tegen de Indische financiële politiek met ongekende felheid heropend door voormannen in de Indische geld- en handelswereld. Wat natuurlijker, dan dat die kritiek invloed heeft gehad op het groot bankwezen, dat weer in sterke mate de houding van het opnemend publiek beheerscht. Zoo wezenlijk en schadelijk is de uitwerking van deze beweging, dat de Nederlandsche regering financiële toevlucht heeft moeten zoeken op de Amerikaansche geldmarkt en dan tegen zeer ongunstige voorwaarden.

Het blijft onze overtuiging, dat de ongunstige voorstelling, welke omtrent den Indischen financiëleen toestand wordt gekweekt, volstrekt onjuist is. Wat Indië thans doormaakt is niet anders en niet erger dan een, daarginds wat later opgetreden, invloed van in deze jaren geheel normale en onvermijdelijke oorlogsgevolgen, niet zwaarder of ernstiger dan alle neutralen, ook het moederland, hadden te verwerken.

Wij willen van ons inzicht nog eens met feiten en cijfers rekenschap geven. Eerst door een belijning van den toestand in navolging van de financiële schets, welke de Minister van Koloniën in de ahangige ontwerp-begrooting over de jaren 1912—1922 geeft, en verder door een poging om met cijfers aannemelijk te maken, dat uitsluitend een gebrekkige verwerking van de oorlogsgevolgen het begrootingsbeeld ontsiert.

Op blz. 9 van zijne Memorie van Toelichting constateert de Minister een formeel tekort over 1912—'22 van niet minder dan f 1154,521 millioen op den geheelen dienst; maar wanneer men dat cijfer als het ware heeft gepeild tot op de kern, welke het inderdaad aanwezige tekort op de Indische huishouding over die elf jaren vertoont, dan zinkt het miljarden-cijfer terug tot rond 107 millioen.

Van het aanvankelijke schrikwekkende cijfer behoort allereerst ruim 805 millioen te worden afgetrokken, welke aan „buitengewoon” zijn besteed, d.i. aan werken, bijna zonder uitzondering van commercieel productief karakter. Deze uitgaven zijn bron van verrijking, geen oorzaak van verarming. Verder zijn in het administratief tekort ruim 20 millioen begrepen, welke in een sedert 1916 bestaand fonds voor vlootuitbreiding zijn verwerkt boven de in dit fonds gestort deel der belastingen. Ook dit bedrag is niet begrepen in de gewone huishouding. In de derde plaats is in het miljard-tekort opgenomen een bedrag van 109½ millioen, welke voor voedselvoorziening van regeeringswege zijn uitgegeven, maar door de bevolking worden terugbetaald. Ten slotte mag het totaal-tekort nog worden verminderd met een op 100 millioen geschatten achterstand in aanslag en heffing van de oorlogwinstbelasting en van de extrawinstbelasting, welke haar verving. Nog enkele andere posten komen in mindering. Voor 1920 werd er bijna 4 millioen uitgetrokken voor munt-grondstof, waartegenover sedert nog geen muntslag is geschied (M. v. T. blz. 2), terwijl voor 1921 gerekend is op 9 millioen munitie en artillerie-benodigdheden, welke echter eerst in 1922 worden geleverd en waarmee de begrooting voor 1922 thans wordt belast (M. v. T. blz. 51).

Wij komen dan tot dezen staat:

Te verminderen met:	Geraamd tekort geh. dienst
	1912—'22
	f 1.154.521
buitengewone uitgaven	„ 805.127
	f 349.394
fonds vlootuitbreiding	„ 20.048
	f 329.346

Transport	f	329.346
nog te ontv. voor voedselvoorz.	"	109.500
	f	219.846
achterstand belasting	"	100.000
	f	119.846
munt-overschot 1920	"	4.000
	f	115.846
overgebracht oorlogsmaterieel naar '22 .	"	9.000
	f	106.846

De Indische huishouding liet dus in de laatste elf jaren een tekort van rond 107 of nog geen 10 miljoen jaarlijks, maar heeft dan overigens letterlijk alle financiële oorlogsgevolgen uit de gewone kas betaald. Tegenover dit tekort staat dan een kapitaalvergroting van ruim 800 miljoen. Waar bovendien al dadelijk kan worden gezegd, dat de financiële oorlogsgevolgen verre die 107 miljoen overtreffen, vertoont dit proefbeeld van de laatste elf jaren allerminst trekken van ontarding. Van deze elf jaren bieden de beide laatste voor de beoordeeling hunner uitkomsten nog uitsluitend *ramingen* als maatstaf. Zoo ziet de Minister (op bl. 9 van de M. v. T.) het jaar 1921 ten bedrage van 50 miljoen aan „gewoon” donkerder in dan werd geraamd, maar anderzijds is de verwachting van de inkomsten — welke voor wat de inkomstenbelasting betreft het goudjaar 1920 tot basis hebben — nog geheel onbekend. Ook heeft de minister zijn inkomsten-raming voor 1922 reeds in het volle teeken der malaise geplaatst. De Banka-opbrengst stelde hij 8,5 miljoen beneden de Indische raming, zonder daarbij meerdere deskundigheid te bewijzen. Voor het aandeel in de Billitonwinst, door Indië op 2,5 miljoen geraamd, d.i. reeds op de helft van 1921, trok de Minister niets uit. De invoerrechten werden gehouden op het bedrag voor 1921 (54 mm.) zonder verwachting op enig accres niet alleen, maar ook zonder verwerking van de 11,6 geraamde jaarlijksche hogere opbrengst uit de jongste tariefwet-wijziging. Zelfs de 25 opcenten, voor 1922 opgelegd, konden niet tot een hogere raming dan voor 1921 verlokken. De productenbelastingen, voor 1921 op 129 miljoen geraamd, werden voor 1922 slechts voor 17,7 miljoen op de middelen uitgetrokken, een terugval, waarin wel vrij afdoende de malaise werd verwerkt. Dat kan ook worden gezegd ten aanzien van de raming der inkomstenbelasting, welke slechts 10 miljoen hoger is gesteld (60½ miljoen) dan die voor 1921 en dan ongeacht de stijging krachtens de belastingwet van 1921, ongeacht de voorgestelde opcentenheffing (30 voor fysieke personen en 20 voor rechtspersonen), ongeacht ook de verscherpte perceptie.

Er zijn ten aanzien van de uitkomsten van de jaren 1921—1922 inderdaad nog groote onzekerheden.

Gunstig is de indruk niet, maar ook allerminst is er aanleiding voor een alarm, waardoor het financiële beleid en het Indische crediet onvoorwaardelijk en tot over de grenzen in verdenking worden gebracht.

De Indische kasmoeilijkheden worden door nagevoeg alle critici op rekening gesteld van het beleid van den afgetreden landvoogd. De heer Idenburg — zegt men — was een afdoend financier, maar nauwelijks drong het bestuur van den heer van Limburg Stirum door, of de ellende begon. Het is waar, dat van af het jaar '17 op '18 de financiën begonnen scheef te trekken, maar dan alleen, doordat juist *toen* de algemeene misère ook voor Indië intrad.

Bij een poging tot demonstratie van de werkelijke oorzaken, schijnt een splitsing in de twee vijfjarige tijdperken 1913—1917 en 1918—1922 bruikbaar. Eenerzijds staan dan de vijf jaren vóór de moeilijkheden; anderzijds de vijf, waarin deze zich deden en nog zullen doen gelden. Hieronder volgt dan eerst een staatje van de voornaamste groepen der „zuivere gewone landsuitgaven”, d.z. huishoudelijke uitgaven, na aftrek van de hiertegenover staande rechtstreekse ontvangsten. (Gerubriceerd op staat IX van de Begrootingsbijlage 8a). Om de waardeering van de

stijgingen over de vijf crisis-jaren te vergemakkelijken, geven wij tevens de cijfers over de geheel normale periode 1908—1912.

	1908/'12	1913/'17	Stijging	1918/'22	Stijging
1. Vervoerkosten					
burg. ambt.	9,5	11,8	2,3	76,8	65,-
2. Allerlei	20,8	21,3	0,5	168,1	146,8
3. Wachtgelden, enz.					
burg. ambt. . . .	31,2	37,3	6,1	62,7	25,4
4. Defensie	261,2	337,5	76,3	583,9	246,4
5. Politie	18,6	48,4	29,8	90,9	42,5
6. Gevangeniswezen .	11,8	14,2	2,4	33,8	19,6
7. Burg. Openbare					
Werken	78,2	131,2	53,-	181,1	49,9
8. Onderwijs	44,9	77,2	32,3	160,6	83,4
9. Burg. Gen. Dienst	25 -	48,1	23,1	75,4	27,3
10. Landbouw, handel,					
nijverheid, enz. .	6,3	12,9	6,6	24,2	11,3
11. Algemeen Bestuur	14,3	20,8	6,5	33,2	12,4
12. Binn. Bestuur . .	59,1	61,8	2,7	77,1	15,3
13. Rechtswezen	13,3	15,6	2,3	20,6	5,-
14. Rente en aflossing	20,-	47,6	27,6	205,7	158,1
Totaal	614,2	885,7	271,5	1794,1	908,4

Laten wij de groep „rente en aflossing” nog even ter zijde, dan trekken op dit lijstje vooral de eerste zes groepen de aandacht wegens de sterke stijging gedurende de crisis-jaren. Het zijn dan ook vooral deze groepen, welke den invloed van de oorlogsgevolgen gedeeltelijk direct tot uitdrukking brengen. De groepen 1—3 omvatten de duurtetoelagen (begrepen in „Allerlei”), de zeer sterke stijging van de overtochtskosten door verhoogde tarieven met het doorgangsverblijf in Amerika, en ten slotte de verhoogde verlofsalarissen en pensioenen. De gezamenlijke stijging nu in deze drie groepen belooft 237,2 miljoen tegen slechts 8,9 over '13—'17. Hoeveel er nu van die gestegen *onvermijdelijke* en *niet in te krimpen* uitgaven precies als oorlogsgevolg moet worden beschouwd, is uit de zeer gebrekkige begrotingsgegevens niet te becijferen, maar indien als normaal accres voor '18—'22 30 pCt. wordt aangenomen (het accres over '13—'17 was 14 pCt.), dan rest er nog een extra toename van 215 miljoen, welke, meenen wij, zonder kans op al te hooge schatting als oorlogsgevolg zou mogen worden geboekt.

Defensie, politie en gevangeniswezen zijn de groepen (4—6), welke bovenal hadden te offeren aan te sterk gestegen prijzen van voeding, kleding en werkmateriaal. Defensie ging in verhoogde uitgaven over '18—'22, de stijging van '13—'17 met ruim 170 miljoen te boven; het accres over laatstgenoemd tijdvak was 29 pCt. tegen (voorloopig) 73 pCt. over '18—'22. Aannemende, dat het normaal accres voor deze groep op 35 pCt. mag worden gesteld — en dat is hooger dan hare vele begunstigers mogen verlangen — dan zouden er rond 125 miljoen mogen worden geschreven op rekening van de tijdsomstandigheden.

Van de 42,5 miljoen, welke de politie over '18—'22 meer vraagt, kunnen er — op den grondslag van een hoog accres van 40 pCt. — 20 in verband met de duurdere aanschaffingskosten worden gebracht; de stijging over '13—'17 beliep wel rond 30 miljoen (of ruim 160 pCt.), maar bestreek een tijdperk van zeer intensieve politie-reorganisatie, terwijl het jongste tijdvak voornamelijk de nieuwe veldpolitie bracht. Onze schatting moet steviger grondslag derven, maar blijft stellig aan den lagen kant.

Ook de stijging van de groep gevangeniswezen mag voor een zeer groot deel aan de oorlogsgevolgen worden geweten. De bouw van nieuwe gevangenissen ging uiterst onverantwoordelijk traag en blijktens herhaalde ministerieële verklaringen in de stukken, ging deze post bijzonder tengevolge van duurdere kleding en voeding naar boven. Van de 19,6 miljoen of 140 pCt. stijging (2,4 of 20,3 pCt. over '13—'17) mag, rekenend op een normale stijging van 40 pCt., wel 15 miljoen geplaatst worden buiten elken „weelderoes”.

De oorlogsgevolgen werkten dus alleen reeds op de

groepen 1—6 ten bedrage van minstens 215 + 125 + 20 + 15 = 375 miljoen in. Het spreekt wel vanzelf, dat deze poging tot distillatie van financieele oorlogsgevolgen allerminst heel de begrooting doordringt; de meer dan kreupele opzet van het Indische budget sluit elke gedachte hieraan uit.

De groepen 7—13, waaruit dan de eigenlijke huishouding goeddeels wordt bekostigd, stegen in '13—'17 gezamenlijk van 241,1 miljoen in de vorige vijf jaren tot 367,6, of met 52,4 pCt. In '18—'22 vereischen zij 572,7 miljoen of 55,6 pCt. meer dan in het onmiddellijk voorafgaande vijfjarige tijdperk. Het ware nu wel zeer gewenscht, zelfs te eischen, dat zij, die verzekeren, dat de Indische huishouding door weelde-ziekte is aangegrepen, zij het met één enkel cijfer deze aanklacht bewezen. Natuurlijk zal er zijn te klagen over de milde hand der bureaucratie in eigen kring, — een klassiek verschijnsel in elke staats-huishouding, waar parlementaire invloed ontbreekt of faalt. De enkele miljoenen, die er mee gewonnen kunnen worden, zijn gaarne te aanvaarden, maar geen sprake van, dat zij doorgang zullen verschaffen in het slop, waar men thans stuit. Wij vragen echter de cijfers, welke moeten waarmaken de bewering, pas nog door den heer E. Helfferich op weer nieuwe wijs geformuleerd in zijn beschouwing over het jongste optimistische jaarverslag van de Javasche Bank ¹⁾, dat n.l. de gronden voor de speciaal Indische crisis liggen in „de geforceerde economische expansie” van de laatste 10 tot 15 jaren, in de jongste „intensivering van de huishouding en van het bestuur der kolonie”. De cijfers van onze groepen 7—13 spreken alleen van een uiterst sobere verzorging van, een zeer normaal accres voor alle diensten, welke de bevolking economisch sterker moeten maken, ook hare belasting-capaciteit bevorderen. De onderwijsgroep, zal men zeggen, steeg over '18—'22 dan toch met 108 pCt. tegen een stijging van 72 pCt. over '13—'17. Maar in de jongste stijging zijn behalve een deel der oorlogsgevolgen, ook belangrijke weddeverhoogingen begrepen; de eigenlijke uitbreiding van onderwijsgelegenheid is volstrekt onevenredig aan de stijging van de uitgaven en zoowel de Europeesche als de inheemsche wereld in Indië klagen ernstig en terecht over een beschamend tekort aan noodigste voorziening.

Overigens spreken de cijfers van 7—13 voor zich zelve; van financieele afgrond-politiek spreken zij stellig niet. Voor defensie zal in '18—'22 minstens 24 maal meer zijn uitgegeven dan voor landbouw, nijverheid, handel en visscherij, voor heel de volkskracht samen.

Is aannemelijk gemaakt, dat de stijging der uitgaven over '18—'22, voorzover zij boven een normaal accres uitgaat, overwegend verband houdt met de oorlogsgevolgen, dan had in Indië al dadelijk moeten geschieden wat in elk der „onder oorlogsinvloed staande landen is geschied: het zoeken van buitengewone middelen. Bijzondere belasting van hen, die van dezelfde omstandigheden, welke den staat tot schade zijn, juist voordeel trekken, lag dan voor de hand. Bijzonder was dat het geval in een koloniale, op export aangewezen gemeenschap, waar de oorlogswinsten van nature het land verlaten en relatief uiterst weinig aan het plaatselijk volksvermogen bijdragen. Een ander middel, dat voor Indië geheel werd verwaarloosd, is de dwanglening.

De buitengewone belastingmaatregelen traden niet alleen te laat in, maar de administratie bleek ook volkomen onmachtig, ze door te voeren. De gelegenheid tot ontduiking was in ruimte gelaten — de gelegenheid tot betalen werd op groote schaal onthouden. De Minister van Koloniën heeft in deze deriving van middelen het zijne bijgedragen. De Indische belastingvoorstellen, welke op invoering met

ingang van 1920 waren berekend, hield deze staatsman zoolang aan, dat zij eerst in Mei 1921 het Staatsblad konden bereiken. Hierdoor viel de heffing niet alleen samen met de intrede van de scherpe reactie op de vette jaren, maar de vertraagde invoering heeft ook voor miljoenen de schatkist geschaad. Volgens de Indische Regeering (in hare Memorie van Antwoord op het Volksraadsverslag over de begrooting voor 1921) kostte de vertraging, alleen al van de verhoogde invoerrechten en accijnzen en de (teruggenomen) verkeersbelasting van 3 miljoen, het Land f 365.000 per week. De aanhouding duurde meer dan een jaar, zoodat de schade minst genomen op 20 à 25 miljoen kan worden gesteld.

Wij geven tenslotte hieronder een staatje, waarop, in denzelfden vorm, als zooeven de voornaamste gewone uitgaven; nu ook de hoofdgroepen der middelen staan becijferd.

	1908/12	1913/17	Stijging	1918/22	Stijging
1. Inkomstenbelast.	29,8	65,-	35,2	175,4	110,4
2. Oorlogswinstbel.	—	—	—	43,-	43,-
3. Productenbelast.	—	—	—	157,2	157,2
4. Invoerrechten ..	91,1	119,8	28,7	233,6	113,8
5. Uitvoerrechten ..	11,5	12,5	1,-	46,2	33,7
6. Accijnzen	47,1	59,9	12,8	95,-	35,1
7. Landel. inkomsten	99,3	108,7	9,4	120,3	11,6
8. Zegelrecht	9,4	12,6	3,2	34,5	21,9
9. Verponding	11,8	16,6	4,8	26,3	9,7
10. Grondaf-tand....	9,6	12,1	2,5	17,2	5,1
11. Mijnconcess., enz.	4,9	6,-	1,1	8,7	2,7
12. Opium.....	97,2	138,3	41,1	177,4	39,1
13. Pandhuisdienst ..	9,8	32,4	22,6	42,7	10,3
14. Zout.....	43,6	42,3	1,3	53,5	11,2
15. Producten ..	116,6	151,9	35,3	215,2	63,3
16. Bedrijven	48,8	80,6	31,8	132,9	52,3
17. Haven- en baggerdienst	—	-3,2	—	9,6	9,6
Totaal	630,5	858,7	231,4	1688,7	730,0

De groepen 2—3, en gedeeltelijk ook 1 voorzover 1918—'22 betreft, geven een indruk van de belasting der oorlogswinsten, maar dan nog onzuiver, omdat aan oorlogswinstbelasting en extra-winstbelasting over '20 volgens ministerieele schatting nog 100 miljoen moet worden geïnd. Elke conclusie omtrent het vermoedelijk totaal van enkele oorlogsheffing ware daarom wankel en voorbarig, ook omdat bij de onmogelijkheid om het totaal der oorlogswinsten eenigszins aannemelijk te ramen, elk verhoudingsmateriaal ontbreekt. Men weet tot nu alleen het cijfer van den heer Helfferich, die over 1915—'20 de Indische oorlogswinst op ruim 2 milliard stelt. ¹⁾

Opvallend zijn de geringe stijgingen 9—11 en het is wel een ander bewijs voor de verwaarloozing der inkomsten in zoo moeilijke jaren, dat bijzonder de tarieven voor grondafstand en mijnconcessies onveranderd zijn gebleven, terwijl andere tarieven — tot aan de schoolgelden toe — verhoogd warden wegens de waardevermindering van het geld.

De groepen 12—17 vertolken de inkomsten uit de commercieel-productieve landseigendommen, die over '18—'22 185.8 miljoen meer bate zullen geven, dan over '13—'17. De post rente en aflossing groeide over hetzelfde tijdvak met 158.1 en nu dunkt het ons toch een uiterst gunstig teekenen voor de goede gezondheid van het Indisch financieel lichaam, thans voorbijgaand ongesteld, dat heel die stijging aan rente en aflossing in ruimte zal worden opgebracht door de winsten uit landseigendommen, waarop de Indische schuld voor het overgrootste deel rust.

Het feit, dat de bezittingen van Indië, aan ondernemingen en duurzaamheidswerken, verre het schuldbedrag overtreffen, ²⁾ wordt nu wel algemeen erkend, nog onlangs door den Gouverneur-Generaal in den

¹⁾ E. Helfferich „Die Wirtschaft N.-I. im Weltkriege und heute, Hamburg 1921, blz. 21.

Dat over de jaren '08—'12 en '13—'17 de inkomstenbelasting in verhouding tot de andere groepen een zeer laag cijfer aanwijst, is moeilijk te weerspreken.

²⁾ Zie „Ec. Stat. Ber.” 12 Jan. en 2 Maart j.l.

¹⁾ „Jaarverslag 1920—1921 der Javasche Bank in verband met de crisis”, Kol. Studien Oct. 1921.

Volksraad. Indië heeft geen cent ongedekte schuld, is in dit opzicht een uitzondering in wel heel de beschaafde wereld. Onbegrijpelijk is het dan, hoe kan worden beweerd, dat zulk rijk bezit — voor groote uitzetting vatbaar — geen wezenlijke beteekenis heeft, omdat er een tekort aan kasgeld is. Het geeft immers onweersprekelijk volle zekerheid aan elken schuldeischer, het is een onderpand zoo deugdelijk als een land kan bieden. En als niettemin Indië tevergeefs in eigen kring om crediet smeekt en onder zware voorwaarden zich tot den vreemdeling gaat wenden, dan blijven wij dat wijten aan een onbekendheid met den werkelijken toestand, welke de volle gelegenheid liet tot het kweken van onjuiste en ongunstige voorstellingen.

De Indische huishouding is zuinig verzorgd; de Indische staat is rijk. De bestaande moeilijkheden zijn uitsluitend veroorzaakt door een late en slechte verwerking van onvermijdelijke oorlogsgevolgen.

J. E. STOKVIS.

den Haag, Dec. '21.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

Het in gebreke blijven van Duitschland; de Premier; de Chancellor of the Exchequer en de Lord Chancellor over het schadevergoedingsvraagstuk; voorloopige resultaten van de bezuinigingscommissie; stand der werkloosheid; de vlottende schuldpolitiek der regeering; een lezing van Prof. Irving Fisher.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 17 Dec. 1921:

The warnings of Mr. Keynes have again been justified, and the default of Germany is, if not an accomplished fact, at least a certainty. The inner circle of experienced business men and financiers have for a long time been looking forward to nothing else, and even the general public cannot have been taken completely by surprise, though in its case the process of complete enlightenment will take longer.

The two Premiers are to meet next week, and the important question at the moment of writing is what the attitude of the British Government is likely to be. On that we have available the recent remarks of the Prime Minister himself, those of the Lord Chancellor, and certain comments by the Chancellor of the Exchequer: On Thursday the Prime Minister received a deputation of the Labour Party, and the Trade Union Congress, which represented to him that the unemployment situation in this country was due in the main to the attempts to squeeze too much out of our ex-enemies, and to the absence of trade with Russia. Mr. Lloyd George made an attempt, not entirely unsuccessful, to involve the Labour Party with the attitude of the Government. All that the country wanted, said the Premier, was to see Germany pay for the cost of repairing the damage she had caused, and for the war pensions involved. Nobody could deny the moral right of the French to see the war damage made good, not even the Labour Party, which had always said the same on this point. Germany was not asked to pay an indemnity, but only to meet the cost of this restitution, which France was now meeting herself. He was prepared to discuss the question of international debts, and would on any case go into the question of Russia with M. Briand, but he was bound to recall to the recollection of the Labour Party that British business men were not communists, and that they had an old-fashioned desire to receive payment for goods which they sent to a country.

On the same occasion, the Chancellor stated in reply to the leader of the miners, Mr. Frank Hodges, that the sale price of German coal, which was hampering the British export trade, was being unduly

depressed by the German subsidies on food and railway rates, and that he hoped that they would be able to induce the German Government to give up these practices.

Finally, on the same day, the Lord Chancellor, who had distinguished himself during the election campaign after the Armistice by particular ferocity on the subject of German reparations, in speaking at the annual dinner of the National Union of Manufacturers, said that „he thought it had become clear that the payment of reparations on anything like the scale recommended by the high financial experts was simply impossible”. It simply could not be done”. His audience agreed with this, and he went on to say that he himself thought that the Germans should be compelled to restore all the damage in France and Belgium, but whilst „it might be agreeable to make good a peace of vindictiveness, it did not pay if they starved their own people in the process.”

Finally, a special article in the Times this morning goes so far as to say that the occupation of the Ruhr is not entertained, and that the main reason for the default is the fall in the value of the mark, and this turn is largely due to the Upper Silesian decision. This had made the payments in kind yield very much less than the Reparations Commission had „confidently” expected in August. The article, which was not signed, concluded on a hopeful note.

There is then some reason to suppose that the British Government will take up a moderate attitude next week. It is of course realised that in the long run the claims of the French will be met at the expense of the share going to the United Kingdom. The unsigned August agreement, relating to the distribution of the first £50 millions, will certainly go, and so will the attempt to treat the sums due under the Wiesbaden agreement as a general fund to the Allies, at least in part. Meanwhile, it appears from a statement in the House of Commons yesterday that the sums so far paid by Germany are not yet sufficient to pay the cost of the Armies of Occupation.

So far as the domestic situation is concerned, the event of the week is the preliminary announcement of the results of the Geddes Economy Committee. It is stated that the committee suggests reductions in the National Expenditure of about £200,000,000. Considerable economies are to be achieved by the creation of a Ministry of Defence, which is to absorb the three separate departments at present at work: the activities of the Ministry of Labour are to undergo an alteration, for the Labour Exchanges are for the larger part to go, and the two aspects of compulsory insurance are to be amalgamated: the education grant is to be cut by reducing the grants for university and secondary education: the work of the Ministry of Health is to be simplified, and so on. These forecasts are not official, in the sense that the report is not yet public, but it is clear that the statements in the Press are officially inspired. Needless to say, the prospect of a reduction of the income tax by some two to three shillings, which is the tax aspect of these reductions, will go a long way to reconciling the public to the changes suggested, but some of them will mean a very serious departure from the higher standards of social improvement which were held out to the electors at the last election. Moreover, the reductions, even if all of them are accepted, will not imply an immediate cut in tax-rates to an equivalent extent, for the income tax authorities must reckon with the trade slump, which will reduce the yield per shilling of tax. The Opposition is placed in a difficult position: it must accept the reductions, in which case it will oppose social reform, or oppose them, in which case its professions of economy can be held up to ridicule.

For the first time for some weeks the figures

of unemployment show some signs of stabilisation. There is even a very small reduction: the net total of unemployed being in two successive weeks 1.833.000, with a difference of 209 for the two weeks. A crisis has already been reached in the allocation of funds to the local authorities under the ten million scheme sanctioned by parliament recently. So far schemes involving £7,6 millions have been approved, but the total of schemes submitted runs up to £14,8 millions. News from the industrial districts is more cheerful, even the doleful story of the cotton industry is not quite so black this week. From America comes the news that British coal is again competing on the Atlantic seaboard, so that it looks as if some of the old markets are being regained.

The Government continues to borrow very cheaply from the market. This week's result of tendering for £45 millions of bills was that the average rate was down to $\frac{3}{5}$ / $\frac{3}{4}$, being $\frac{2}{10}$ below the rate for last week. It is true that last week nearly £83 millions were tendered, and this week only £67 millions were offered the Government, but still the fall in price is remarkable. A certain mystery attaches to the Government's financial dealings at the moment. The City Editor of the Manchester Guardian has been drawing attention to the fact that the item „Government Securities” in the Bank Return, after deduction of the amount of Ways and Means advances, shows a considerable increase. This is attributed by him to borrowing to meet the debt to the railways, which is due next month, whilst the sums so raised from the Bank have been reinvested for the moment in Treasury Bills. This explanation presents considerable difficulties; though it is not known at what rate the Government can borrow at the Bank, it is surely more expensive to borrow from the Bank than from the market. If the Government wanted to raise a special fund of this character, it would seem easier to get the money by an increase of the weekly Treasury Bill quota by some £5-10 millions, which it would have no difficulty in getting, though of course not quite so cheaply.

Prof. Irving Fisher of Yale has been lecturing at the London School of Economics to a very brilliant audience on „Business Depression and the Instability of Money”. His lecture contained nothing essentially new, so far as his own scheme is concerned, but it is interesting that he has proclaimed himself an adherent of Prof. Cassel, and suggested that the immediate policy for European countries was the cessation of inflation, and the introduction of the gold-exchange standard. He believes that the only country which can immediately attempt to return to the gold standard is the United Kingdom: the rest of the belligerents would have to select some new parity for gold.

AANTEEKENING.

De koers van den gulden. — In het voorloopig verslag van de Tweede Kamer op Hoofdstuk VII B der begroting voor 1922 wordt over deze kwestie het volgende opgemerkt:

Sommige leden, die er op wezen, dat de aanhoudend lage stand van de Nederlandsche geldeeenheid tegenover hare wettelijke basis, het goud, tot uitdrukking komend in den koers van den dollar hier te lande, mede ten gevolge heeft, dat de prijs in guldens voor verscheidene dringende levensbenodigdheden hooger is dan het geval behoefde te zijn, stelden de vraag, of de Regeering van oordeel is, dat door haar tegen dit euvel behoort te worden opgetreden, en zoo ja, of zij dan bereid is, aan de Kamer mede te deelen, welke maatregelen zij te dien einde denkt te moeten nemen. Mocht de Regeering een ingrijpen harerzijds niet gewenscht oordeelen, dan zouden de hier aan het woord zijnde leden het op prijs stellen te mogen vernemen, op welke gronden dit oordeel berust.

Dezelfde leden vestigden er de aandacht op, dat de genoemde lage stand der geldeeenheid blijkens het jongste

jaarverslag der Nederlandsche Bank aan deze instelling belangrijke winsten heeft opgeleverd. Acht — vroegen deze leden — de Regeering het toelaatbaar, dat de Nederlandsche Bank uit de depreciatie van den gulden voordeel heeft getrokken en voortgaat dit te doen? Zoo ja, is zij dan bereid aan de Kamer de gronden mede te deelen, waarop dit oordeel steunt?

Andere leden gaven naar aanleiding van deze vragen als hunne meening te kennen, dat er geen enkele reden bestaat de Nederlandsche Bank ten deze in een uitzonderingspositie te plaatsen.

Enige leden brachten in herinnering, dat in het afgelopen voorjaar door de Nederlandsche Bank goudzendingen naar Amerika hebben plaats gehad, in totaal ten bedrage van 30 millioen gulden. Zij verklaarden in verband hiermede gaarne te zullen vernemen, welke regeling is getroffen nopens het uitvoerrecht, hetwelk ter zake van deze goudexporten door de Nederlandsche Bank aan de N.U.M. moet worden betaald.

Hierop heeft de Minister van Financiën als volgt geantwoord. (M. v. A. pgn. 5 v.):

Lage stand der geldeeenheid.

Bij de beantwoording van de onder dit hoofd weergegeven opmerkingen, wenscht de ondergeteekende voorop te stellen; dat het, naar zijne meening, minder juist is, uitsluitend het oog te vestigen op den stand van de Nederlandsche geldeeenheid ten opzichte van den dollar. Het geldt hier niet een Nederlandsch, doch een Europeesch probleem. Amerika bevindt zich tegenover geheel Europa in eene bijzondere positie en onder de Europeesche landen neemt Nederland in dit opzicht eene zeker niet ongunstige plaats in.

De vraag, waarop het ten dezen aankomt, is-of, onder de bestaande internationale omstandigheden, op korten termijn maatregelen zouden getroffen kunnen worden, welke een duurzaam herstel van de pariteit tusschen den gulden en den dollar verzekeren. Van deze vraag hebben de leden, die de opmerking maakten, zich blijkbaar niet voldoende rekenschap gegeven, waar zij als bewezen aannamen, dat de „prijzen in guldens hooger zijn „dan het geval behoefde te zijn”. De meerbedoelde vraag wordt, gelijk bekend, door de directie onzer circulatiebank in dien zin beantwoord, dat de middelen, welke onder normale omstandigheden plichten aangewend te worden om de pariteit der geldeeenheid te handhaven, t.w. gouduitvoer en discountoverhooging, in de tegenwoordige tijden van algemeene overwrichting van het internationale goldverkeer niet in staat zouden zijn, de pariteit tusschen gulden en dollar blijvend te verzekeren. Volgens het dezer dagen in de dagbladen opgenomen uittreksel uit het rapport van de conferentie van de circulatiebanken van Zweden, Noorwegen en Denemarken, zijn de leiders dier banken tot geheel dezelfde slotsom gekomen.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat de beoordeeling van deze aangelegenheid in de eerste plaats tot de competentie behoort van de Nederlandsche Bank. Dit neemt niet weg, dat de Regeering zich rekenschap had te geven van de juistheid van het door de bankdirectie ingenomen standpunt en zulks zoowel wegens het algemeen belang, bij de zaak betrokken, als wegens de verantwoordelijkheid, welke zij ten opzichte van de goudpolitiek droeg door het handhaven van het uitvoerverbod van goud. Zij heeft dan ook, toen op dat standpunt critiek werd geoeffend, niet nagelaten zich te doen voorlichten door alleszins bevoegde deskundigen. De van de heeren mr. G. W. J. Bruins, mr. F. S. van Nierop, dr. A. Plate en mr. M. W. F. Treub destijds ontvangen adviezen leidden haar tot de slotsom, dat de goudpolitiek der Nederlandsche Bank als juist moet worden erkend. In deze adviezen werd de vraag, of het in het algemeen belang wenschelijk zou zijn tot afgifte van goud op groote schaal te besluiten, zonder uitzondering ontkennend beantwoord.¹⁾

¹⁾ [Bij de enorme veranderingen, die zich in de laatste twee jaren in de positie van den gulden en in het algemeen in het internationaal financieel aspect hebben voltrokken, is het te betreuren, dat de Minister niet aangeeft, uit welke periode deze adviezen stamden. Tot recht verstand van zaken diene hierom, dat de adviezen werden uitgebracht naar aanleiding van een schrijven van 's Ministers ambtsvoorganger van 3 November 1919. De adviezen dateren dus uit de periode, toen voor het eerst een disagio van den gulden tegenover den dollar intrad, welk disagio toenmaals niet meer dan enkele percenten beliep. Gelijk men weet, heeft in de daarop volgende periode dit disagio snelle vorderingen gemaakt tot in November met een disagio van (Voortzetting op pag. 1115.)

MAANDCIJFERS.

HANDELSBEWEGING OVER DE MAAND OCTOBER 1921

(volgens de groepen der naamlijst van goederen, opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.)

Groepen	Invoer		Uitvoer		Saldo Invoer		Saldo Uitvoer	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden
I Dieren en dierlijke producten	11.301.431	9 180.588	48.504.879	29.337.700	—	—	37.203.448	20.157.112
II Plantaard. voortbrengselen	242.360.380	46.327.466	276.175.882	22.162.793	—	24.164.673	33.815.502	—
III Mineralen, metalen en niet in andere groepen opgenomen fabrik. daarv.	841.271.219	33.440.334	145.682.700	10.434.668	695.588.519	23.005.666	—	—
IV Meel en meelfabrieken	22.778.157	4.997.900	19.871.439	4.175.141	2.906.718	822.759	—	—
V Chemische producten, geneesmiddelen, verfwaren en kleurstoffen	18.961.461	4.499.355	5.574.829	2.388.979	13.386.632	2.110.376	—	—
VI Olie, hars, was, pek, teer en distillatieproducten van teer; fabrikaten van deze stoffen, n. a. g. ..	48.407.457	8.710.593	24.661.363	12.244.500	23.746.094	—	—	3.533.907
VII Hout en fabrikaten van hout en dergelijke stoffen; meubelen, v. a. s.	150.122.334	11.225.894	3.687.034	736.626	146.435.300	10.489.268	—	—
VIII Huiden, vellen, leder, lederwerk en schoenwerk	2.573.237	4.885.365	2.832.821	3.369.676	—	1.515.689	259.584	—
IX Garen, touw en touwwerk, weefsels en stoffen, kleederen en modewaren	7.382.545	24.163.719	3.610.310	10.539.181	3.772.235	13.624.538	—	—
X Aardewerk, porselein, pottenbakkerswerk, gebakken steen en andere kunststeen	126.651.805	2.704.311	5.981.876	738.202	120.669.929	1.966.109	—	—
XI Glas	3.648.977	873.613	2.356.270	747.455	1.292.707	126.158	—	—
XII Papier	4.407.854	1.780.445	17.207.788	2.674.542	—	—	12.799.934	894.097
XIII Voedings- en genotmiddelen, niet genoemd in de groepen I, II, IV en VI	22.336.469	10.537.505	25.233.485	12.751.411	—	—	2.897.016	2.213.906
XIV Rijtuigen, voertuigen, vaartuigen en luchtvaartuigen ..	22.374.572	3.972.824	1.224.052	1.238.650	21.150.520	2.734.174	—	—
XV Andere goederen dan gebracht onder de groepen I tot en met XIV	17.697.078	14.992.842	5.951.516	5.543.587	11.745.562	9.449.255	—	—
Totaal	1.542.274.976	182.292.754	588.556.244	119.083.111	953.718.732	63.209.643	—	—
Waarvan Gouden Zilver, al of niet gemunt (opgenomen in groep III)	17.235	3.249.583	47.523	4.388.470	—	—	30.288	1.138.887

OVERZICHT van de waarde van den In- en Uitvoer voor elke maand van het loopende jaar en de drie daaraan voorafgaande jaren, met uitzondering van Munt en Muntmateriaal, in guldens. *)

Maanden	Invoer				Uitvoer			
	1918	1919	1920	1921	1918	1919	1920	1921
Januari	68.009.520	75.073.388	256.207.615	214.136.278	51.437.578	41.321.453	135.932.785	115.835.310
Februari	45.903.517	106.229.028	233.591.043	170.494.270	54.372.261	44.543.205	113.309.645	120.956.498
Maart	48.897.456	148.758.852	187.916.138	213.830.220	47.372.422	52.660.723	68.210.466	107.204.662
April	35.302.563	189.565.086	203.592.812	195.781.602	30.702.241	50.827.142	99.448.337	108.819.697
Mei	35.055.767	257.009.336	298.514.162	168.114.951	35.843.354	96.168.708	170.393.137	93.818.710
Juni	30.330.163	258.183.821	345.402.373	188.559.719	23.040.469	126.270.353	179.478.445	120.815.908
Juli	47.764.858	274.264.390	314.861.366	170.674.007	35.046.826	133.623.129	177.114.162	105.420.129
Augustus	40.567.746	313.403.619	267.956.122	186.640.179	25.501.391	163.771.619	130.018.883	142.566.083
September	67.610.188	298.107.886	317.368.670	197.271.439	27.641.796	162.131.110	165.965.569	135.749.765
October	67.702.922	319.833.079	337.338.332	179.043.171	12.704.155	214.577.467	148.140.438	114.694.641
November	57.929.799	296.351.809	270.811.334	—	15.278.909	171.171.804	156.557.011	—
December	63.282.114	288.958.920	298.867.123	—	22.268.327	154.241.692	156.922.833	—
Totaal	608.356.613	2.825.739.214	3.332.427.090	1.884.545.836	381.209.729	1.411.308.405	1.701.491.711	1.165.881.403

*) In de Statistiek over December 1919 zijn de bedragen vermeld met inbegrip van gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

De Regeering is derhalve van oordeel, dat er voor haar geen aanleiding bestaat tot het nemen van maatregelen. Met de bankdirectie en met vorengenoemde deskundigen meent zij, dat ten deze met groote voorzichtigheid en onder het sparen van onze goudreserve moet te werk worden gegaan om tot deflatie en tot herstel van de pariteit tusschen gulden en dollar te geraken.

Inderdaad heeft de Nederlandsche Bank in het boekjaar 1920/21 eene belangrijke winst op hare buitenlandsche wisselportefeuille gemaakt. In hoofdzaak sproot die winst voort uit liquidatie van creditsaldi in Amerika. Dezealdi vonden niet haren oorsprong in den uitvoer van goud uit Nederland naar Amerika. Het is der Regeering niet duidelijk, op welken grond zij er bezwaar tegen zou kunnen opperen, dat deze winst door de bank werd gemaakt. Hierbij dient ook in het oog te worden gehouden, dat in vorige jaren voor de bank uit de depreciatie van andere valuta's tegenover den gulden verliezen zijn voortgevloeid en voorts, dat de winsten der Bank voor het overgrootste deel in 's Rijks schatkist vloeien. Van de totale winst over het boekjaar 1920—1921 ad f 27.413.007,46 kwam niet minder dan f 22.322.665,08 aan den Staat ten goede.

Uitvoer van goud.

Zooals door eenige leden in herinnering werd gebracht, hebben in het afgelopen voorjaar door de Nederlandsche Bank goudzendingen naar Amerika plaats gehad, in totaal ten bedrage van 30 miljoen gulden. Ten opzichte van deze zendingen is toegepast de regeling, welke, vóór de oprichting van de N.U.M., was getroffen door de toenmalige Ministers van Financiën en Landbouw, Nijverheid en Handel. Deze regeling bestond hierin, dat voor goudzendingen door de Nederlandsche Bank niet in elk bijzonder geval toestemming van den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel zou vereischt zijn, doch volstaan zou kunnen worden met de machtiging van den Minister van Financiën. Bij die toepassing is buiten beschouwing gelaten, dat bij het Koninklijk besluit van 22 December 1917 (Staatsblad No. 726), hetwelk zijn grondslag vond in de wet van 1 September 1917 (Staatsblad No. 576), werd bepaald, dat consenten voor uitvoer, behoudens de in dat besluit omschreven, hier niet ter zake dienende, uitzonderingen, uitsluitend zouden worden afgegeven ten name van de Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Verschil van gevoelen is denkbaar over de vraag, of deze bepaling ook geldt voor gouduitvoeren door de Nederlandsche Bank en derhalve de hierboven bedoelde goudzendingen naar Amerika niet zonder consent van de N.U.M. hadden mogen plaats hebben. De directie van de Nederlandsche Bank heeft principieele bezwaren tegen het vragen van consent aan de N.U.M., zoodat zij ongetwijfeld niet tot de meerbedoelde goudzendingen zou besloten hebben, wanneer deze van een consent van de N.U.M. afhankelijk waren gesteld. Het overleg, dat de ondergeteekende omtrent deze aangelegenheid met de directie der Nederlandsche Bank voert en dat, naar hij zich vleit, tot oplossing ook voor de toekomst van de gerezen moeilijkheid zal leiden, is nog niet beëindigd. Hij meent zich derhalve op dit oogenblik van nadere mededeelingen te moeten onthouden.

ONTVANGEN:

Was wird aus Europa? von Friedrich Edler von Braun, Berlin 1921.

In de eerste plaats zet de voorzitter van den Reichswirtschaftsrat in deze brochure uiteen, waarom naar zijn meening Duitsland de schadevergoeding volgens het Londensche ultimatum onmogelijk kan opbrengen. Hij erkent echter, dat de toestand beter kon zijn, indien de positie der regeering krachtiger was. Dat de oorzaak van de krachteloosheid der regeering echter alleen in het feit gelegen zou zijn, dat het Versailler verdrag haar de noodige machtsmiddelen onttrekt, is echter wellicht wel wat eenzijdig gezien. Interessant zou het in dit verband geweest zijn, waar de heer Von Braun als bedrag der staatsinkomruim 35 pCt. (koers 3,38½) het hoogtepunt werd bereikt. Daarna volgde in direct verband met den conjuncturomslag in de Vereenigde Staten de geleidelijke ontspanning van den dollarkoers in Europa, waarmede wederom het aspect belangrijk veranderde.

Nu de Minister op deze adviezen een beroep doet, mag aangenomen worden, dat bij hem geen bezwaar bestaat tegen publicatie. Het is jammer dat deze publicatie niet reeds twee jaar geleden is geschied. Misschien echter, dat thans de leden der Kamer, die aan den passus in het Voorloopig Verslag debet zijn, aandrang in deze richting willen oefenen.

B.]

sten (exclusief de tekorten van posterijen en spoorwegen) over het afgelopen dienstjaar 46,1 milliard mark opgeeft, van hem te vernemen, hoe groot de achterstand bij de inning van het Reichsnotopfer aan het einde van dat jaar was.

Vervolgens wordt gewezen op de ontwrichtende gevolgen, welke een enorme stijging van den Duitschen uitvoer, ten einde uit een exportsurplus de schadevergoeding te betalen, op economisch gebied zou meebrengen, afgezien nog van het feit, dat het Deutsche gebied onmogelijk zoodanig surplus zou kunnen opleveren.

De eenige manier, om Duitsland tot betalen in staat te stellen, is, betoogt de heer Von Braun, toe te laten, dat het zich met den wederopbouw van Rusland belast. Op deze manier zouden aan Duitsland grondstofgebieden ontsloten worden, waarin het door eigen arbeid waarde kan scheppen, terwijl deze dan op de wereldmarkt afgegeven kan worden.

Is het vraagstuk hiermede opgelost? Stel de Deutsche industrie verkrijgt vele concessies in Rusland en verdient daar groote sommen (het arbeidsloon wordt in Roebels betaald!), zal dit de positie, dus de inkomsten der regeering, die de schadevergoeding moet betalen, verbeteren? Eerder zal de machtsverhouding nog ten gunste der industrie gewijzigd worden. En bovendien, het eerste werk zal wel moeten zijn het opnieuw inrichten van het transportwezen, credietverleening op langen termijn meebringende, groote winsten voorloopig toekomstmuziek makend.

De schrijver is hier overigens niet geheel consequent. Zegt hij enerzijds, dat Duitsland uit Rusland geen concurrent zal behoeven te verdrijven, in de volgende alinea betoogt hij, dat de heele wereld bij den wederopbouw zal moeten helpen! Voor „moeten” had hij ook „willen” kunnen schrijven, zoodra althans de toestand in Rusland wat gestabiliseerd is. Zoekt alleen Duitsland naar nieuwe afzetgebieden?

Ten slotte blijft natuurlijk voor de schuldeischers steeds de vraag bestaan, wat aan te vangen met de ontzaglijke hoeveelheden goederen of geld, die zij, mocht Duitsland zijn verplichtingen ooit kunnen nakomen, zullen ontvangen. Het schrikbeeld door den schrijver opgehangen van de gevolgen van een enormen Duitschen goederenuitvoer ten einde de schadevergoeding te betalen, onverschillig waar die goederen geproduceerd worden, in Duitsland en Rusland, of in het eerste land alleen, blijft bestaan, al vermeldt hij het niet. Slechts de bezwaren tegen de technische productiemogelijkheid heeft hij ondervangen.

Los van dit alles staat natuurlijk de overweging, dat op zichzelf het weder inschakelen van Rusland in de Weltwirtschaft een werk van de allergrootste beteekenis is.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. { Disc. Wissels. 4½ 1 Juli '15 | Zweeds. R.ksbk 5½ 19 Oct. '21
Bk. { Bel. Binn. Eff. 5½ 19 Oct. '20 | Bk. v. Noorw. . 6½ 6 Juli '21
{ Vrsch. in R.C. 6½ 19 Oct. '20 | Zwits. Nat. Bk 4 13 Aug. '21
Bk. van Engeland 5 3 Nov. '21 | Belg. Nat. Bk. 5-5½ 19 Mei '21
Duitsche Rijkskb. . 5 23 Dec. '14 | Bank v. Spanj. 6 4 Nov. '20
Bk. van Frankrijk 5½ 23 Juli '21 | Bank v. Italië. 6 20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk. 7 30 Nov. '21 | F. Res. Bk. N.Y. 4½ 2 Nov. '21
Nat. Bk. v. Denem. 5½ 5 Nov. '21 | Iavaasche Bank 3½ 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N.York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
17 Dec. '21	3½/8	4	3½/8	4-5/8	—	5-1/2 1)
12-17 D. '21	3¼-3/8	4-1/2	3¾-1/2	4-5/8	—	4-6
5-10 „ '21	4-3/8	3½-4	3½-3/4	4-5/8	—	4-6
28 N.-3 D. '21	4¼-1/2	3½	3¾-7/8	4-5/8	—	4-5½
13-18 D. '20	3/8	4¼-5	6½-3/4	4-5/8	—	6-7
15-20 D. '19	4¼-3/8	3¾-5	5½	4-5/8	—	5-8
20-24 Jul. '14	3½-3/16	2¼-3/4	2¼-3/4	2½-1/2	2¾	5½-7½

1) Notering van 16 December 1921.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Na de zeer vaste wisselkoersen op Maandag trad er Dinsdag een scherpe reactie in. Londen daalde van 11.60 tot 11.46 op Woensdag vroeg. Daarna trad weder een rijzing in, maar al spoedig had de flauwe stemming weder de overhand.

Ook Parijs en België waren flauwer. De koersen voor deze wissels waren echter nog veel onzekerder en herhaaldelijk waren alleen koopers of alleen verkoopers te vinden. Markten waren eveneens aangeboden. Vooral Vrijdag was het aanbod zeer sterk en 's morgens vroeg werd voor 1.27½ afgedaan. Daarna trad weder een krachtig herstel in, zodat heden weder voor 1.55 verhandeld werd. Scandinavië was onveranderd voor Stockholm, maar zeer vast en bovendien hoogst onzeker voor Kopenhagen en Christiania. Zwitserland dat de geheele week prijshoudend bleef, was heden plotseling sterk aangeboden en aanzienlijk lager verkrijgbaar. Spanje na een sterke verheffing in het midden der week, ten slotte weder op dezelfde hoogte. Dollars aangeboden op leeningsberichten voor Indië. Om dezelfde reden Indië aanzienlijk vaster, 98½ bieden. Buenos Aires onveranderd.

KOERSEN IN NEDERLAND

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York **)
12 Dec. 1921 ..	11.60	22.42½	1.69½	0.11	21.30	2.76½/2
13 " 1921 ..	11.50½	22.15	1.45	0.11	21.10	2.75
14 " 1921 ..	11.50½	22.22½	1.55	0.11	21.26	2.75½/8
15 " 1921 ..	11.51½	22.30	1.57½	0.11	21.35	2.74½/8
16 " 1921 ..	11.46	21.37½	1.40	0.11	20.40	2.75½/4
17 " 1921 ..	11.45½	21.60	1.41	0.11	—	—
Laagste d. w. 1)	11.44½	21.25	1.27	0.09	20.30	2.73½/2
Hoogste " 1)	11.60	22.65	1.72	0.13	21.65	2.78
10 Dec. 1921 ..	11.45½	21.62½	1.50	0.10	20.92½	2.79½/2
3 " 1921 ..	11.33	20.45	1.29½	0.10	19.80	2.79½/2
Muntpariteit ..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48½/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
 1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 9 December.
 3) Idem van 2 December.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiania *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
12 Dec. 1921	67.75	52.90	41.40	54.—	40.20	98½/2
13 " 1921	67.50	52.50	41.50	53.65	41.50	98½/2
14 " 1921	67.50	52.75	41.75	53.65	41.40	98½/2
15 " 1921	67.70	52.82½	42.10	53.60	41.50	98½/2
16 " 1921	67.75	53.40	43.10	53.60	40.50	98½/2
17 " 1921	67.50	53.40	42.25	53.50	40.20	98½/2
Lste d. w. 1)	67.25	52.25	40.80	53.25	40.—	98½/2
Hste " 1)	68.10	53.50	43.—	54.30	41.75	98½/2
10 Dec. 1921	67.50	52.95	40.75	54.—	39.85	98½/2
3 " 1921	66.75	52.20	40.55	53.60	39.25	98-98½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Termijnnoteringen der Valuta-Kas.

Ecarts tusschen termijnnotering en contanten koers.
 (week van 12—16 December 1921.)

Londen.	Ult. Dec.	Ult. Jan.	Ult. Febr.
Hoogste B Koers	agio 1 ct.	agio 2½ ct.	agio 3¾ ct.
Laagste B " "	" ½ "	" 1¾ "	" 2¾ "
Hoogste L " "	" 1½ "	" 3 "	" 4¼ "
Laagste L " "	" 1 "	" 2¼ "	" 3¼ "

New-York.	Pari	disagio	disagio
Hoogste B Koers	Pari	disagio ¼ ct.	disagio ½ ct.
Laagste B " "	disagio ¼ ct.	" ¼ "	" ¾ "
Hoogste L " "	agio ¼ "	agio ¼ "	agio ¼ "
Laagste L " "	disagio ¼ "	disagio ¼ "	disagio ¼ "

Brussel	agio	agio	agio
Hoogste B Koers	agio 2½ ct.	agio 5 ct.	agio 10 ct.
Laagste B " "	Pari	2½ "	5 "
Hoogste L " "	agio 7½ "	" 10 "	" 12½ "
Laagste L " "	" 2½ "	" 5 "	" 5 "

Parijs.	agio	agio	agio
Hoogste B Koers	agio 2½ ct.	agio 5 ct.	agio 7½ ct.
Laagste B " "	disagio 1½ "	Pari	" 2½ "
Hoogste L " "	agio 5 "	agio 7½ "	" 7½ "
Laagste L " "	Pari	" 2½ "	" 2½ "

Berlijn.	Pari	agio	agio
Hoogste B Koers	Pari	agio 1 ct.	agio 1 ct.
Laagste B " "	disagio ½ ct.	Pari	Pari
Hoogste L " "	agio 1 "	agio 2 "	agio 2 "
Laagste L " "	" ½ "	" 1 "	" 1 "

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in £ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. fs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterdam. (in cts. p. gld.)
17 Dec. .. 1921	4.17.87	7.84	0.49	36.61
Laagste d. week	4.16.75	7.80	0.49	36.36
Hoogste " "	4.21.65	8.27	0.60	36.61
10 Dec. .. 1921	4.14.62	7.81	0.53	36.01
3 " .. 1921	4.05.37	7.29	0.46	35.70
Muntpariteit	4.86.67	5.18¼	95¼	40¾

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	3 Dec. 1921	10 Dec. 1921	12—17 Dec. '21 Laagste	17 Dec. '21 Hoogste
Alexandrië ..	Plaat. p. £	977/16	977/16	977/16	977/16
*B. Aires 1) ..	d. p. \$	43¾	43¾	43	43¾
Calcutta	Sh. p. rup.	1/4½	1/3½	1/3¾	1/4½
Hongkong ...	id. p. \$	2/8½	2/7½	2/6¾	2/8
Lissabon	d. per Mil.	47½	4¾	4¼	5
Madrid	Peset. p. £	28.90	28.65	27.30	28.60
*Montevideo 1	d. per \$	40¼	40¼	39¾	40¼
Montreal	\$ per £	4.407/8	4.47½	4.49	4.55
*R.d.Janeiro	d. per Mil.	725/32	723/32	7¼	7½
Rome	Lires p. £	94½	93½	89¾	93
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/9½	3/7½	3,6	3/8¼
Singapore ...	id. p. \$	2/37/8	2/37/8	2/33½	2/37/8
*Valparaiso ..	peso p. £	37.70¾	39.50	39.70	40.60
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/47/16	2/31½	2/33½	2/31½

* Koersen der voorgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.
 *) Noteering van 2 Decen.ber.

NOTEERING VAN ZILVER

	Noteering te Londen	te New York
17 Dec. 1921	36¾	67
10 " 1921	35½	65¾
3 " 1921	37¼	67
26 Nov. 1921	39¼	69¾
18 Dec. 1920	41	63¾
20 Dec. 1919	78½	133½
20 Juli 1914	24½	54½

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 19 December 1921.

Activa.		
Binnenl. Wissels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 147.387.477,80½/2 B.-bk. " 53.463.034,77 Ag.sch. " 68.831.897,35½/2	f 269.682.409,93
Papier o. h. Buitenl. in disconto		—
Idem eigen portef.	f 36.145.680,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		36.145.680,—
Beleeningen op onderp.	H.-bk. f 41.290.903,57½/2 incl. vrsch. B.-bk. " 16.503.783,96½/2 Ag.sch. " 68.826.913,76½/2	f 126.621.601,30½/2
Op Effecten	f 101.906.049,13	
Op Goederen en Spec.	24.715.552,17½/2	126.621.601,30½/2
Voorschotten a. h. Rijk		12.779.276,09½/2
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 56.238.060,—	
Muntmat., Goud	549.730.929,59	
	1605.968.989,59	
Munt, Zilver, enz.	8.366.475,60½/2	
Muntmat., Zilver		614.335.465,19½/2
Effecten		
Bel. v. h. Res.fonds.	f 5.344.515,25	
id. van ¼ v. h. kapit.	3.892.467,37½/2	9.236.982,62½/2
Geb. en Meub. der Bank		3.747.500,—
Diverse rekeningen		17.235.198,89
		f 1.089.784.114,04
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	5.386.728,62½/2	
Bankbiljetten in omloop	1.014.342.840,—	
Bankassigtiën in omloop	1.862.716,43	
Rek.-Cour. } Het Rijk f		
saldo's: } Anderen	29.936.532,60½/2	29.936.532,60½/2
Diverse rekeningen		18.255.296,38
		f 1.089.784.114,04

NED. BANK 19 December 1921 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo.....	f	404.366.421,30
Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.....		195.138.003,50
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is...		2.021.832.105,—
Verschillen m. d. vorig. weekst.: Meer		
	Minder	
Disconto's		12.078.711,79
Buitenlandsche wissels..		2.472.193,—
Beleeningen	4.088.342,70 $\frac{1}{2}$	
Goud		—
Zilver	89.996,11	
Bankbiljetten.....		6.883.320,—
Part. Rek.-Crt. saldo's ..		3.439.723,10 $\frac{1}{2}$

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeschaar schulden
19 Dec. 1921.....	605.969	8.366	1.014.343	31.799
12 " 1921.....	605.969	8.276	1.021.226	35.811
5 " 1921.....	605.969	8.143	1.034.520	39.255
28 Nov. 1921.....	605.969	8.614	1.021.065	32.649
21 " 1921.....	605.969	8.695	1.023.996	41.349
20 Dec. 1920.....	636.141	20.952	1.070.488	79.992
20 Dec. 1919.....	637.329	6.761	1.032.710	102.737
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatktst. promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar metaalsaldo	Dekningspercentage
19 Dec. 1921	269.682	88.700	126.622	404.366	59
12 " 1921	281.761	93.700	122.533	402.097	58
5 " 1921	287.332	90.000	129.178	398.617	57
28 Nov. 1921	278.618	90.000	117.763	403.099	58
21 " 1921	290.326	102.500	117.890	400.757	53
20 Dec. 1920	187.622	46.000	253.388	426.202	57
20 Dec. 1919	158.162	77.500	254.287	416.107	57
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹	75

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	12 December 1921	19 December 1921
Aan schatktst. promessen..	f 499.190.000,—	f 500.840.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk. ..	93.700.000,—	88.700.000,—
Aan schatktst. biljetten ..	256.170.000,—	259.129.000,—
Aan zilverbons	33.185.943,50	83.287.626,50

Onder de vlottende schuld is begrepen:

Voorsch. aan de Koloniën	319.727.000,—	326.887.000,—
Voorschot aan Gemeenten voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	3 ¹ October 48.363.001,54	1 ¹ December 62.064.079,83

Tegood v. d. Postch. & G. dst	12 December 23.284.114,98	19 December 25.315.133,31
-------------------------------	---------------------------	---------------------------

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegraphisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeschaar schulden	Beschikbaar metaalsaldo
10 Dec. 1921	181.000		289.500	93.500	104.400
3 " 1921	181.250		286.000	82.000	107.650
26 Nov. 1921	188.750		282.500	91.000	114.050
12 Nov. 1921	162.065	25.321	294.542	88.995	111.103
5 " 1921	162.096	24.772	291.870	91.105	110.102
29 Oct. 1921	162.160	24.043	292.034	105.746	107.073
11 Dec. 1920	218.422	9.345	374.792	146.256	123.717
13 Dec. 1919	170.802	2.937	311.155	104.166	90.870
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor-schotten aan het Goud.nem.	Diverse rekeningen ¹⁾	Dekningspercentage
10 Dec. 1921		212.000		32.900	***	47
3 " 1921		200.500		23.000	***	49
26 Nov. 1921		201.500		21.800	***	51
12 Nov. 1921	36.029	19.988	103.436	42.349	4.033	48
5 " 1921	34.972	20.409	107.121	38.922	6.985	49
29 Oct. 1921	35.375	20.457	125.394	27.881	11.543	47
11 Dec. 1920	30.647	20.116	128.445	73.270	53.768	44
13 Dec. 1919	13.628	10.790	168.890	—	60.233	42
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeschaar schulden	Disconto's	Dto. rekeningen ¹⁾
5 Nov. 1921 ..	1.516	2.207	857	1.958	265
29 Oct. 1921 ..	1.508	2.074	963	1.931	223
22 " 1921	1.508	2.014	1.008	1.932	217
8 " 1921	1.534	2.200	1.082	1.952	341
1 " 1921	1.519	2.131	1.263	1.959	218
24 Sept. 1921	1.514	2.031	1.575	1.975	227
6 Nov. 1920	1.055	2.170	649	1.747	440
8 Nov. 1919	1.060	1.667	1.114	1.536	465
25 Juli 1914 ...	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
14 Dec. 1921	128.437	124.734	318.329	28.500	281.545
7 " 1921	128.434	124.962	315.714	28.500	278.702
30 Nov. 1921	128.442	125.113	312.628	28.500	275.609
23 " 1921	128.438	123.306	311.687	28.500	274.482
16 " 1921	128.433	123.587	313.066	28.500	276.053
9 " 1921	128.421	124.403	314.118	28.500	277.008
15 Dec. 1920	126.812	131.236	359.176	28.500	328.153
17 Dec. 1919	91.499	90.300	348.373	28.500	329.463
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekningsperc. ¹⁾
14 Dec. '21	69.800	80.683	13.858	140.869	22.153	14,32
7 " '21	70.064	80.636	11.996	142.743	21.922	14,17
30 Nov. '21	57.438	82.735	13.749	130.411	21.779	15,11
23 " '21	50.314	83.572	15.601	124.083	23.582	16,88
16 " '21	35.726	84.823	20.067	106.038	23.296	18,47
9 " '21	37.302	80.834	17.893	105.834	22.468	18,27
15 Dec. '20	77.123	72.207	19.401	126.070	14.025	9,64
17 Dec. '19	68.189	76.860	21.538	125.312	19.649	13,38
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{3}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekningsperc. ¹⁾
7 Dec '21	1.005.750	993.697	3.522.209	102.789.634	4
30 Nov. '21	1.001.693	993.698	4.472.583	100.943.632	5
23 " '21	1.008.000	993.709	5.014.796	96.463.895	6
15 " '21	1.009.230	993.710	5.233.273	95.186.123	6
7 " '21	1.008.890	993.639	4.560.228	92.609.995	6
31 Oct. '21	1.007.868	993.631	4.589.992	91.527.679	6
7 Dec. '20	1.098.454	1.091.644	20.524.898	64.684.655	33
6 Dec. '19	1.112.598	1.091.265	9.926.549	32.460.351	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
7 Dec. 1921	109.803.798	17.325.757	***	***
30 Nov. 1921	115.469.084	25.313.114	11.829.700	4.379.900
23 " 1921	101.661.516	15.440.677	12.122.300	4.924.800
15 " 1921	105.049.694	20.869.119	12.361.400	5.144.000
7 " 1921	96.094.810	13.860.368	11.790.800	4.473.000
31 Oct. 1921	99.586.242	18.302.663	11.938.400	4.501.600
7 Dec. 1920	49.979.083	11.561.280	32.878.700	20.480.500
6 Dec. 1919	32.772.612	9.688.711	23.271.100	9.896.700
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. oorsch. ald. Staat
15 Dec. '21	5.524.122	1.948.367	279.448	608.015	24.500.000
8 " '21	5.522.102	1.948.367	279.432	611.122	24.600.000
1 " '21	5.524.093	1.948.367	279.298	610.346	24.900.000
24 Nov. '21	5.524.043	1.948.367	279.072	611.039	24.500.000
16 Dec. '20	5.499.045	1.948.367	264.468	592.438	26.600.000
18 Dec. '19	5.577.925	1.978.278	272.160	796.711	25.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cr. Particulieren	Rek. Cr. Staat
	2.347.515	61.201	2.206.364	36.407.132	2.446.282	42.348
	2.216.673	62.339	2.314.029	36.666.338	2.454.393	62.559
	2.431.726	63.265	2.250.519	36.488.846	2.625.224	30.165
	2.287.510	64.117	2.212.134	36.336.275	2.508.796	54.301
	3.255.933	415.819	2.196.063	37.509.197	3.542.463	110.075
	1.194.308	631.040	1.397.497	37.378.432	3.182.251	82.179
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldt	Beleening van buitenl. oorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Cr. partit.
15 Dec. '21	326.001	84.653	480.000	505.539	6.256.913	328.523
8 " '21	325.734	84.653	480.000	490.554	6.273.485	354.891
1 " '21	322.721	84.653	480.000	540.175	6.265.791	479.332
24 Nov. '21	326.990	84.653	480.000	550.845	6.127.136	275.104
16 Dec. '20	323.790	84.653	480.000	738.623	6.005.529	1.008.768
18 Dec. '19	349.610	84.955	480.000	426.883	4.695.708	2.142.639

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
30 Nov. '21	2.849.397	1.895.244	—	139.745	2.366.006
23 " '21	2.835.229	1.924.288	—	142.999	2.389.916
16 " '21	2.823.901	1.926.127	—	145.567	2.398.224
9 " '21	2.816.299	1.846.326	—	144.484	2.420.831
3 Dec. '20	2.023.916	1.359.862	70.210	171.364	3.325.629
5 Dec. '19	2.087.264	1.290.895	132.935	66.831	2.881.359

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekkingsperc. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
30 Nov. '21	1.255.255	1.742.830	103.104	72,7	100,6
23 " '21	1.274.567	1.728.497	103.216	72,3	99,3
16 " '21	1.266.349	1.737.716	103.166	71,8	98,5
9 " '21	1.335.652	1.726.865	103.120	71,4	97,3
3 Dec. '20	3.019.856	2.401.781	99.140	43,1	48,8
5 Dec. '19	2.622.327	2.681.820	86.973	45,0	46,4

1) Verhouding tusschen den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
23 Nov. '21	807	11.308.660	1.267.692	13.363.133	3.009.356
16 " '21	807	11.353.212	1.269.059	13.452.583	3.002.576
9 " '21	807	11.385.928	1.239.060	13.421.095	2.982.861
2 " '21	808	11.398.359	1.247.699	13.423.590	2.987.820
26 Nov. '20	824	16.732.012	1.206.946	13.791.044	2.811.123
28 Nov. '19	794	13.481.453	1.414.779	13.827.879	2.287.964

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 19 December 1921.

* De beurzen gaan nog steeds gebukt onder de onzekerheid omtrent hetgeen te gebeuren staat inzake de Deutsche schadevergoeding. Naast de ontwapeningsconferentie te Washington, of juist gezegd, daarboven, is de belangstelling van de gansche wereld, wel op dit punt gericht. Van een spoedige en verstandige reorganisatie verwacht men heil voor de geschokte economische omstandigheden en zoo is het te verklaren, dat de meeste beurzen een vrij opgewekte stemming aan den dag hebben kunnen leggen, hoewel het nog geenszins zeker is of en zoo ja, op welke voorwaarden een wijziging in de Deutsche verplichtingen zal worden gebracht. Ook is men er in serieuze kringen absoluut niet van overtuigd, dat een dergelijke wijziging, hoe liberaal ook doorgevoerd, wel het redmiddel voor de lijdende wereld zal blijken te zijn. En waar de beurs steeds rekening houdt met strooming en tegenstrooming, waar zij alle toekomstmogelijkheden zooveel mogelijk tevoren verdisconteert, ligt de verklaring voor de hand, waarom de stemming slechts vrij opgewekt is geweest, zooals hierboven werd gereleveerd, waarom men zich reserves heeft opgelegd op het tijdstip, dat een eenigszins ruimer inzicht in de wereld-economie zich begint baan te breken.

Zelfs in het direct het meest belanghebbend land, Duitschland, ziet men met belangstelling, doch met gematigd optimisme en met gemengde gevoelens de ontwikkeling der dingen aan. Reeds vroeger is h.t.p. in het licht gesteld, dat lang niet alle kringen in Duitschland ingenomen zouden zijn met een poging tot verheffing of stabilisatie van den Markenkoers. Vele industrielen zien in een laag Mark-niveau een stimulans voor hun export-mogelijkheid en de effectenwereld zou zeker niet gebaat zijn bij een plotselinge ommekeer op het gebied van deviezen. De afgelopen week heeft dit nog eens bewezen door de Krach bij de Pfälzische Bank en door de staking van betaling bij andere instellingen. Men had dus kunnen verwachten, dat het vooruitzicht op hulp, door de Entente te verleenen, in welken vorm dan ook, deprimeerend op de effectenbeurs zou hebben gewerkt (immers stijgende deviezen brengen dalende effectenkoersen mede), doch het feit, dat dit niet, of althans niet in omvangrijke mate is geschied gedurende de achter ons liggende dagen, toont voldoende het scepticisme aan, waarmede men in beurskringen de gevolgen van het Deutsche verzoek om een moratorium beschouwt. Men verliest hier niet uit het oog, dat er een totaal van 112½ milliard aan schatkistpapier en van 102 milliard aan bankbiljetten in omloop is, tezamen een papierberg vormend van rond 214½ milliard, waartegenover een gouddekking van slechts een milliard staat. Op deze basis zou de Mark dus een waarde van ongeveer ½ pfennig moeten hebben, terwijl die waarde in het binnenland nog te taxieren is op 5 à 6 pfennig (de prijzen van de eerste levensbehoefden toch zijn tot het 16 à 18-voudige gestegen, minder nog zelfs, indien men de huren in de berekening opneemt) en in het buitenland op ongeveer 2 pfennig. Er zou dus, zuiver mathematisch geredeneerd, eerder reden bestaan tot verdere daling van de Mark; men moet echter imponderabilien als de Deutsche werkkraft en het vertrouwen in de toekomst in aanmerking nemen, om tot een meer juiste waardebeoordeling te komen. Deze zijn natuurlijk niet in cijfers niet te drukken; de waardeering hangt van persoonlijke opvattingen af. Toch is er bij een zeer optimistische persoonlijke opvatting nog voldoende marge over om voor Deutsche begrippen niet te gelooven aan een zeer scherpe rijzing van de Mark en aan een evenredige krachtige daling van vreemde deviezen, derhalve ook niet aan een heftige reactie ter beurze. Het indexcijfer van de Frankfurter Zeitung toont voor de laatste week dan ook een teruggang van slechts 2 punten aan, nl. van 336 op 334, tegen 468 op 10 October j.l.

Het is, onder deze omstandigheden, begrijpelijk, dat de activiteit eenigszins heeft moeten inboeten. Dit was op vrijwel alle internationale beurzen het geval, speciaal wel te Londen, waar de grondtoon echter vast is gebleven. Dit kan niet van Parijs worden gezegd; hier maakte de mededeeling van de Deutsche Regeering, dat zij niet in staat was de termijnen der schadeloosstelling van 15 Januari en 15 Februari te betalen, een zeer slechten indruk. De liquidatie per 15 December is zeer vlot verlopen; niet zoozeer door de meerdere ruimte van de geldmarkt dan wel door de uitermate kleine posities, welke gereporteerd moesten worden. Ook hier ziet de beurs natuurlijk vooruit en men verwacht, dat het per saldo toch wel zal moeten komen tot een vergelijk inzake de Deutsche schadeloosstelling, waarbij ook Frankrijk eenige concessies zal hebben te doen. Speciaal de mogelijkheid van uitblijven van contante betaling stemt de beurs lusteloos.

Alleen te New York heeft overheerschend een gunstige opinie bestaan. De ontwapenings-conferentie doet in Wallstreet uit den aard meer invloed gelden dan elders. Het is toch binnen het grondgebied der Unie, dat de onderhandelingen worden gevoerd en de Regeeringspersonen der Vereenigde Staten hebben in vele onderdeelen der besprekingen de leiding. Ook zijn er wel eenige positieve resultaten behaald, zelfs indien men rekening houdt met de Fransche verlangens inzake den vlootbouw. Eén en ander heeft op de beurs een gunstige uitwerking gehad, waarbij nog kwamen de optimistische prognoses ten aanzien van een economische opleving. Al zijn die laatste meerendeels wat te sterk gekleurd (zoals in het vorig overzicht reeds werd aangeduid) toch is er een grond van waarheid in de betere opvattingen.

Te onzent is het marktverloop zeer onregelmatig geweest. Voor binnenlandsche staatsfondsen bleef het aanbod overheerschen, zoodat de koersen van de meeste soorten een reactie aantoonen. Zelfs het gerucht, dat er onderhandelingen gevoerd zouden worden ten aanzien van de plaatsing van een Nederlandsche Staatsleening in Amerika, waardoor hier de markt zou worden ontlast, kon geen betere tendens te voorschijn brengen. Wel was dit het geval voor Indische leeningen; hetzelfde feit heeft dus op verschillende fondsen ook verschillend gewerkt. Buitenlandsche soorten waren iets meer gezocht; speciaal Russen in verband met de beteré stemming voor deze fondsen te Londen.

	12 Dec.	15 Dec.	19 Dec.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	87 ⁷ / ₈	87 ¹ / ₂	86 ¹ / ₂	- ⁷ / ₈
4 ¹ / ₂ % " " " 1916	83 ¹ / ₂	84	83 ¹ / ₄	- ¹ / ₄
4 % " " " 1916	76 ⁷ / ₈	76 ⁷ / ₈	76	- ⁷ / ₈
3 ¹ / ₂ % " " "	65 ¹ / ₂	65 ⁷ / ₈	65 ⁵ / ₈	+ ¹ / ₈
3 % " " "	56	55 ⁷ / ₈	55 ³ / ₄	- ¹ / ₄
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	48	48	47 ³ / ₄	- ¹ / ₄
5 % Oost-Indië 1915	91 ⁹ / ₁₆	91 ³ / ₄	91 ¹¹ / ₁₆	+ ¹ / ₈
6 % " " 1919	92 ¹ / ₂	92 ¹⁵ / ₁₆	93 ³ / ₈	+ ⁷ / ₈
4 % Oostenr Kronenrente	3 ¹³ / ₁₆	3 ¹³ / ₁₆	3 ¹³ / ₁₆	
5 % Rusland 1906	5 ¹ / ₃	6	6	+ ¹ / ₂
4 % Rusl. bij Hope & Co.	6 ³ / ₄	6 ³ / ₄	7 ¹ / ₂	+ ³ / ₄
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898 ..	64	66 ³ / ₈	66 ³ / ₈	+ 2 ⁵ / ₈
4 % Japan 1899	59 ⁷ / ₈	59 ⁷ / ₈	59 ⁷ / ₈	
4 % Argentinië Buitenl..	53 ⁵ / ₈	53 ⁵ / ₈	53 ⁵ / ₈	
5 % Brazilië 1895	58	58	57 ³ / ₄	- ¹ / ₄
7 % Staatsspoor	103 ³ / ₄	103 ³ / ₄	103 ¹⁵ / ₁₆	+ ³ / ₁₆
7 % Amsterdam	102 ¹ / ₄	102 ¹ / ₄	102 ¹ / ₁₆	+ ¹ / ₁₆

Voor *Bank-aandeelen* ontwikkelde zich grooter belangstelling; het schijnt, dat het publiek thans tot de overtuiging komt zijn pessimisme wel wat te hebben overdreven. Voorts was de markt bepaald vast te noemen voor *tabaks-waarden*, die zonder speciale aanleiding vrij aanzienlijk konden verbeteren. Vermoedelijk staat dit in verband met de omstandigheid, dat deze markt-afdeeling lang verwaarloosd is geweest en dat er nogal contramine-posities in bestonden.

Industriele waarden toonden zich nauwelijks prijshoudend; tegenover fractioneele verbeteringen van sommige fondsen stond algehele lusteloosheid en afbrokkeling van het koerspeil voor andere.

De *suikermarkt* was eerder aan den lusteloozen kant. De noteeringen voor Cuba-suiker varieeren nogal sterk in de laatste dagen, zoodat onze markt hieraan geen enkelen maatstaf heeft gehad. Daarenboven scheen de tendens in Indië weifelend en men gaf er hier dan ook de voorkeur aan, niet al te veel in suikervwaarden te ondernemen.

	12 Dec.	15 Dec.	19 Dec.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	145 ¹ / ₂	150 ¹ / ₂	150 ¹ / ₂	+ 5
Koloniale Bank	113 ¹ / ₄	111 ¹ / ₂	112 ¹ / ₂	- ³ / ₄
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	133 ³ / ₄	132 ³ / ₄	133 ³ / ₄	
Rotterd. Bankvereniging..	97	102 ¹ / ₂	102 ¹ / ₂	+ 5 ¹ / ₂
Amst. Superfosfaatfabriek ..	51	54	51	
Van Berkel's Patent	50	42 ³ / ₄	49	- 1
Insulinde Oliefabriek	9 ⁵ / ₈	9 ¹ / ₄	9 ¹ / ₈	- ¹ / ₂
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	80 ¹ / ₄	80 ⁵ / ₈	80 ¹ / ₂	+ ¹ / ₄
Hollandia Melkproducten ..	155	156	156	+ 1
Philips' Gloeilampenfabriek	258 ¹ / ₄	242 ³ / ₄	252 ³ / ₄	- 5 ¹ / ₂
R. S. Stokvis & Zonen	578	578	578	
Vereenigde Blikfabrieken ..	65 ¹ / ₂	68	70	+ 4 ¹ / ₂
Compania Mercantil Argent.	72	71 ¹ / ₈	72	
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	135	135	137	+ 2
Handelsver. Amsterdam	337 ¹ / ₂	329 ¹ / ₂	333	- 4 ¹ / ₂
Holl. Transatl. Handelsver.	25	21	21	- 4
Linde Teves & Stokvis	82	81 ¹ / ₂	84 ⁷ / ₈	+ 2 ⁷ / ₈
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	9 ¹ / ₄	8 ¹ / ₈	8	- 1 ¹ / ₄
Tels & Co.'s Handel-Mij.	43 ¹ / ₂	41 ³ / ₄	43	- ¹ / ₂
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	141	138 ³ / ₄	139 ¹ / ₄	- 1 ³ / ₄
Kon. Petroleum-Mij.	428 ³ / ₄	426 ³ / ₄	430 ³ / ₄	+ 2

	12 Dec.	15 Dec.	19 Dec.	Rijzing of daling.
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	34 ³ / ₄	33 ¹ / ₂	33	- 1 ³ / ₄
Steauna Romana Petroleum				
Mij. .. Afgest. Aand.	49	45	45	- 4
Amsterdam-Rubber-Mij.	109 ¹ / ₂	107 ¹ / ₄	107 ¹ / ₈	- 2 ³ / ₈
Nederl. Rubber-Mij.	62 ¹ / ₂	62 ¹ / ₄	63	+ ¹ / ₂
Oost-Java-Rubber-Mij.	174 ¹ / ₄	171 ³ / ₄	175	+ ³ / ₄
Deli-Batavia	311 ¹ / ₂	312	326 ¹ / ₂	+ 15
Deli-Maatschappij	265 ¹ / ₂	265	274 ¹ / ₂	+ 9
Medan-Tabak-Maatschappij ..	272	272	272	
Senembah-Maatschappij	379	376 ¹ / ₂	388	+ 9

De *petroleummarkt* heeft tijdelijk voor het hoofdfonds den invloed ondervonden van de zeer gunstige uitlatingen op de jongste algemeene vergadering uit den mond des heeren Deterding. Lang heeft dit echter niet geduurd; toen het buitenland niet voldoende weerklank bleek te hebben, verflauwde hier de belangstelling. Hoewel de middenkoers van den laatsten beursdag der berichtperiode nog een kleine verbetering aantoonde, in vergelijking met de vorige week, was de slotkoers toch gevoelig lager. In-aansluiting hieraan waren ook de overige petroleumfondsen aangeboden.

De *rubbermarkt* bleef echter doorgaans vast, met vrij aardige omzetting, vooral in de laag geprijsde soorten.

Scheepvaartwaarden bleven verlaten, met uiterst geringe variaties.

	12 Dec.	15 Dec.	19 Dec.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	158	152	157 ¹ / ₂	- ¹ / ₂
" " " „gem.eig.	143	136 ¹ / ₂	141 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₂
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij.	95	95	95	
Hollandsche Stoomboot-Mij.	49	49	49	
Java-China-Japan-Lijn	102	102	108	+ 6
Kon. Hollandsche Lloyd	21 ¹ / ₂	18 ⁷ / ₈	20 ¹ / ₂	- 1
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.	86 ¹ / ₂	85 ³ / ₄	86 ¹ / ₂	
Koninkl. Paketvaart Mij.	95 ¹ / ₂	94 ¹ / ₄	94 ¹ / ₄	- 1 ¹ / ₄
Maatschappij Zeevaart	70	70	70	
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	106	105 ¹ / ₈	109	+ 3
Nienvet Goudriaan	140	139	145	+ 5
Rotterdamsche Lloyd	138	135 ¹ / ₄	137 ¹ / ₄	- ³ / ₄
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg“	52 ¹ / ₂	52 ¹ / ₂	70	+ 17 ¹ / ₂
" " „Nederland“	162 ¹ / ₂	161 ³ / ₄	163 ³ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
" " „Noordzee“	29	31 ¹ / ₂	31 ³ / ₄	+ 2 ³ / ₄
" " „Oostzee“	65	62 ³ / ₄	66	+ 1

Op de *Amerikaansche markt* ontstond groote levendigheid voor aandeelen Missouri Kansas & Texas in verband met het gepubliceerde reorganisatieplan. Het schijnt, dat het Hollandsche publiek de stortingen, die groote bedragen vereischen voor het meerendeel niet zal bewerkstelligen, in verband waarmede het zijn stukken verkoopt. Vermoedelijk is het Amerikaansche garantie-syndicaat, dat een vrij groote vergoeding ontvangt voor het doorvoeren der reorganisatie, de koper.

	12 Dec.	15 Dec.	19 Dec.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	162	162	162	
Anaconda Copper	111 ¹ / ₄	108 ¹⁵ / ₁₆	108 ³ / ₈	- 2 ⁷ / ₈
Un. States Steel Corp.	95	94 ¹ / ₂	94 ¹ / ₂	- ¹ / ₂
Atchison Topeka	100 ¹ / ₄	100 ¹ / ₄	100 ¹ / ₄	
Southern Pacific	90	90 ¹ / ₄	90 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Union Pacific	144 ¹ / ₂	142 ¹ / ₂	142 ¹ / ₂	- 2
Int. Merc. Marine orig. Com.	17 ⁷ / ₈	16 ¹ / ₂	16 ³ / ₄	- 1 ¹ / ₈
" " " „prefs.“	72	70	70 ⁵ / ₈	- 1 ³ / ₈

De *geldmarkt* toonde neiging tot zekere stroefheid; prolongatie ten slotte 4¹/₂ pCt.

GOEDERENHANDEL

GRANEN.

De naderende feestdagen hebben zich reeds sterk in den graanhandel doen gevoelen; de stemming was dientengevolge uiterst kalm met geringen omzet. De prijzen van tarwe zijn zoowel in Noord- als in Zuid-Amerika wederom teruggelopen, doch tenslotte vond een klein herstel plaats. Het is geruimen tijd geleden, dat wij schreven over „Dollar“-tarwe te Chicago. Onmiddellijk nadat dat cijfer bereikt werd, vond er eene reactie plaats, en het laagste punt van de vorige week voor den December-termijn was 1.07³/₄; op 19 December sluit de markt op 1.09¹/₂.

De weer- en oogstberichten toonen weinig verandering bij de vorige week; nog steeds klaagt Noord-Amerika over droogte en als gevolg daarvan worden reeds bij voorbaat de ramingen van den oogst van wintertarwe verminderd. Van hieruit is het nog steeds niet mogelijk een goeden indruk te krijgen van den ernst van deze droogteschade, doch ernstig ongerust schijnt men er zich toch aan de andere zijde

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mats Dec.	Haver Dec.	Tarwe Febr.	Mats Febr.	Lijnzaad Febr.
17 Dec. '21	107 ¹ / ₄	46 ¹ / ₂	32 ⁵ / ₈	11,60	7,50	17,35
10 „ 21	110 ³ / ₄	48	32 ³ / ₈	11,65	8,10	17,90
17 Dec. 20	179 ¹ / ₂	69 ³ / ₄	46 ¹ / ₂	17,75	8,90	17,05
17 Dec. 19	246	147 ⁷ / ₈	82 ⁵ / ₈	13,70 ¹	6,70	23,70 ¹
17 Dec 18	231	138 ¹ / ₂	71 ³ / ₄	12,20 ¹	5,70 ¹	19,55
20 Juli 14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

¹) per Januari.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	19 Dec. 1921	12 Dec. 1921	20 Dec. 1921
Tarwe*	13,25	13,50	26,—
Rogge (No. 2 Western) ¹)	11,75	12,25	25,75
Mais (La Plata)	178,—	200,—	275,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²)	207,—	214,—	340,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ¹)	12,—	12,75	17,50
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ³)	16,50	18,—	20,25
Lijnzaad (La Plata)	375,—	380,—	460,—

¹) p. 100 K.G. ²) p. 2000 K.G. ³) p. 1000 K.G. ⁴) per 1960 K.G. *) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	12/17 Dec. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdoak 1920	12/17 Dec. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdoak 1920	1921	1920
Tarwe	19.208	1.440.326	702.457	890	46.482	131.612	1.486.808	834.069
Rogge	1.412	142.996	215.070	1.289	1.831	752	144.827	215.822
Boekweit	627	9.558	5.929	—	576	664	10.134	6.593
Mais	25.053	975.808	470.759	8.513	106.903	65.264	1.082.711	536.023
Gerst	250	241.288	100.312	261	9.010	6.247	250.298	106.559
Haver	940	70.429	26.300	—	4.285	—	74.714	26.300
Lijnzaad	4.569	151.197	43.145	3.576	113.817	38.314	265.014	81.459
Lijnkoek	1.800	112.651	63.173	935	29.958	4.606	142.609	67.779
Tarwemeel	590	53.697	26.747	406	4.955	—	58.652	26.747
Andere meelsoorten	—	37.646	38.555	—	1.950	176	39.596	38.731

niet over te maken, getuige de zeer kalme markten.

Argentinië begint iets meer mede te tellen als tarwe exporteerend land, en gezien de goede oogstberichten en veel lager prijzen voor Februaritarwe, mag men wel verwachten, dat in de komende maanden de verschepingen van dat land aanmerkelijk zullen toenemen. Zaken op spoedige verscheping bleven beperkt, wegens het gebrek aan scheepsruimte.

De berichten van Australië waren iets minder gunstig; Van Indië waren zij weliswaar beter, doch voorloopig mag toch nog niet op export van dat land gerekend worden. De wereldverschepingen waren klein, hetgeen niet te verwonderen valt, aangezien de verleden jaar zoo belangrijke importlanden als Frankrijk en Duitsland, zoo goed als niets betrekken. Italië daarentegen is voortdurend één van de grootste importlanden van Europa. In de afgelopen week begon Duitsland ook wederom meer belangstelling te tonen, en eenige zaken, vooral in Australische tarwe, kwamen tot stand.

In verband met de steeds teruglopende markten voor inlandsche tarwe toonde de consumptie in Engeland weinig neiging voorraden te maken. De handel aldaar beperkte zich dus bijna uitsluitend tot spoedige levering, waarvoor de vraag tenslotte wel iets verbeterde.

Wat maïs betreft, ligt er een flauwe week achter ons. In Noord-Amerika toonden de prijzen voortdurend neiging tot afbrokkelen, hetgeen niet te verwonderen was onder den invloed van de zeer groote aanvoeren op de binnenlandsche markten. Op 14 December noteerde de Decembertermijn te Chicago 46 c., doch sedert dien vond wederom een kleine reactie plaats, zoodat op 19 December dezelfde termijn op 47¹/₄ sluit. Ontegenzeggelijk zijn de prijzen in Amerika zoo laag, dat het steeds moeilijker wordt concessies van verkoopers te krijgen, doch waar de beschikbare hoeveelheid maïs over de geheele wereld zoo ruim is, is het moeilijk om aan eene aanmerkelijke verhooging te gelooven. Tengevolge van den dalenden dollarkoers onderging de Europeesche markt aanmerkelijk meer verlaging dan de Amerikaanse, en waar de consumptievraag, vooral in Engeland, zeer teleurstellend was, zoodat spoedig aankomende ladingen La Platamaïs geen belangstelling ontmoetten, liepen ook voor dat artikel de prijzen terug. De loco-voorraden zijn in de meeste markten gering, doch vooral in verband met de naderende feestdagen, en de dalende prijzen in Noord-Amerika, voelde men nergens veel moed om op eenigszins ruime schaal in te koop.

Ook voor gerst was de handel van geringen omvang. In de meeste markten en voor de meeste soorten liepen de prijzen geleidelijk terug.

Voor haver deed zich in een enkele markt vraag gelden, doch over het algemeen was de stemming zeer kalm.

Nog steeds gaat Argentinië voort op tamelijk ruime schaal lijnzaad te verschepen, zoodat het nu wel blijkt, dat de vorige oogst zeer veel grooter geweest is dan de

grootste ramingen. Uit alles blijkt, dat de ramingen van de oogsten in Argentinië nog geheel onsystematisch zijn, en dat men daar al te vaak te kleine cijfers als de vermoedelijke opbrengst naar Europa telegrafeert. Onder die omstandigheden vinden nu ook de cijfers betreffende den nieuwen oogst zeer weinig belangstelling. Deze cijfers zelf trouwens, wisselen in zóó groote mate af, dat, waar men geenszins kan nagaan, waarom het eene cijfer meer betrouwbaar zou zijn dan het andere, er met recht geen weg in te vinden is. Velen in Argentinië zijn pessimistisch over de opbrengst van den oogst, beweerende, dat de langdurige droogte in zeer belangrijke districten veel kwaad gedaan heeft, en uit die bronnen worden cijfers van 800.000 tons en enkele zelfs van 600.000 tons vernomen, als beschikbaar voor export. Anderen daarentegen zijn veel optimistischer en schatten dat er een millioen en zelfs nog meer tons zullen geëxporteerd kunnen worden.

Heel merkwaardig is de wijze, waarop in dit crisisjaar Europa en Amerika lijnzaad geabsorbeerd hebben. Tot en met 15 December werden 1.268.000 tons van Argentinië verscheept en waar in geen enkel centrum de voorraden van olie of lijnkoeken van groote beteekenis zijn, kan men gerust zeggen, dat ook deze hoeveelheid dit jaar geconsumeerd werd. Blijft de vraag voor lijnolie dus in het volgend jaar even groot, dan is inderdaad een groote oogst van Argentinië noodzakelijk.

De kooplust voor lijnzaad was in de afgelopen week slechts gering, doch de markten blijven zeer prijshoudend, vooral daar het aanbod voor spoedige aflading klein is, mede in verband met de geringe beschikbare scheepsruimte. Voor Januari/Februari aflading komen slechts zeer weinig zaken tot stand.

Markten in Nederland. De binnenlandsche markten voor tarwe bleven slap gestemd en ook in buitenlandse soorten ging slechts weinig om. Ook voor maïs was de stemming zeer kalm. Voor het eerst sedert langen tijd vonden aangekomen partijen slechts moeilijk plaatsing en een kleine voorraad heeft zich daardoor gevormd. Ook voor latere levering was weinig belangstelling en behalve in de termijnmarkt, waar af en toe een kleine opleving viel waar te nemen, kwamen er weinig transacties tot stand.

Gerst zeer kalm en nauwelijks prijshoudend.

Haver met zeer weinig belangstelling.

Ook onze markt was zeer kalm voor lijnzaad, doch de prijzen voor spoedige levering werden goed gehandhaafd. De prijzen voor olie liepen iets terug en waar de prijzen van koeken eene aanmerkelijke verlaging ondergingen is de verhouding voor olieslaggers zeer ongunstig geworden, zoodat nieuwe zaken slechts moeilijk tot stand komen.

SUIKER.

In de Europeesche bietsuikerlanden is met het oogsten en verwerken der bieten zoogoed als ge-

eindigd, het zal echter nog eenigen tijd duren alvorens de definitieve productiecijfers bekend gemaakt worden.

De opbrengst in Tsjecho-Slowakije wordt thans op circa 650.000 tons geraamd en is van het voor uitvoer beschikbare surplus reeds meer dan de helft verkocht.

De daling op de suikermarkten is in de afgelopen week enigszins tot stilstand gekomen, hoewel er zich nog geen teekenen voor een verbeterde stemming voordoen.

De Amerikaanse markt biedt tegenwoordig beneden alle overige wereldmarkten aan, hetgeen nog in de hand gewerkt wordt door de daling van den Dollarkoers. Amerikaansche bietsuiker werd op Europeesche markten verhandeld beneden de marktwaarde van andere witte suiker. Belangrijke hoeveelheden Peru- en Cubasuiker uit den ouden oogst werden niet alleen naar Engeland en Frankrijk, doch ook naar het verre Oosten, Japan en China verkocht.

Te New York bleef de noteering voor Spot Centrifugals onveranderd, d.l.c. 4.11, terwijl de noteeringen op termijn nogal aan schommelingen onderhevig waren en op het laagste punt sloten, n.l. d.l.c. 2.14 voor Januari, d.l.c. 2.14 voor Maart, d.l.c. 2.27 voor Mei en d.l.c. 2.39 voor Juli.

Op Cuba is men reeds eenigen tijd bij eene gunstige weersgesteldheid met het oogsten werkzaam en hebben reeds 8 fabrieken den maaltijd begonnen. De voorraden van oude-oogst-suiker in de havenplaatsen bedragen 950.000 tons.

Aan het einde der laatste week deden de producenten weer een partij suiker uit den nieuwen oogst af en wel ongeveer 50.000 picols No 16 en hooger tot de verlaagde limite van f 10,—. Er wordt tevens bericht dat ook superieur tot f 11,— verkocht werd.

De stemming van de Hollandsche markt richtte zich naar de New Yorksche termijnnoteeringen en was het slot lusteloos met verkoopers tot f 20.50 en zonder koopers.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen			New York 96 p.Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Dec./Jan.	Amer. Granulated c.l.f. Dec./Feb.	
14 Dec. '21	f 20 1/2	Sh. 54/-	Sh. 17/6	Sh. 18 1/2	\$ cfr. 3,86
7 " '21	19 3/4	54/6	17/9	19/3	4,11
14 Dec '20	—	84/-	30/-	—	4,63
14 Dec. '19	—	72/-	71/-	—	7,28
4 Juli '14	11 13/32	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 14 December 1921.

De stemming op de Amerikaansche katoenmarkt heeft zeer geleden door de laatste oogstschatting en de stijging, die in het begin der week was begonnen, heeft thans geheel opgehouden. Het aantal geginde balen tot het einde van November bedroeg 7.641.000 tegen 10.141.000 verleden jaar. Het bureau schat den oogst op 8.340.000 balen en schrijft de vorige lage schatting van 6.537.000 balen toe aan een vergrissing in de toenmalige cijfers omtrent den aanplant. Deze schatting had groote likwidaties tot resultaat en daardoor lagere prijzen, doch sedert heeft de markt zich weer grootendeels hersteld. De verbetering van den sterlingkoers op New York maakt Amerikaansche katoen in Liverpool iets goedkooper, hoewel het verschil gedurende de week slechts gering is. Egyptische katoen is beter gevraagd en prijzen zijn wat vaster.

Spinners van Amerikaansche garens maken slechts geringe vorderingen. Er schijnt wel wat meer aanvraag voor het binnenland te zijn, doch prijzen blijven onregelmatig en men hoort van zeer lage afsluitingen tegen contante betaling. De aandrang van verschillende bankiers op fabrikan-ten om hun debetsaldo te verminderen schijnt hierop van invloed te zijn geweest. Spinners werken dan ook met grof verlies en het is niet waarschijnlijk, dat prijzen nog verder zullen dalen. De exporthandel worat iets beter en enkele verkoopen voor Calcutta en Madras worden vermeld, terwijl er ook belangstelling van China voor 42/2 en 60/2 bestaat. Bombay vraagt naar 30/2 en 40/2, maar zal tot de tegenwoordige noteeringen wel niet kunnen koopen. Er zijn ook enkele aanvragen voor Egyptische garens, zool-vel van China als Japan, doch tot nu toe zonder veel resultaat. Over het algemeen zijn prijzen gedurende de week weinig veranderd, behoudens Egyptische garens, die iets lager zijn.

Over het algemeen zijn de berichten over de doekmarkt niet slecht en men hoopt algemeen, dat deze na het Nieuw-jaar weer wat zal opleven. Er worden nog wel niet veel

zaken gedaan, maar er schijnen meer aanvragen aan de markt te zijn. Vooral uit het binnenland, de koloniën, als-ook uit Zuid-Amerika, waar de stemming beter schijnt na de Washingtonsche Conferentie. Het is wel jammer, dat de politieke toestand in Indië nog zoo slecht blijft, zoodat zaken met deze belangrijke markt vrijwel nihil zijn.

7 Dec. 14 Dec.	Oost. koersen.	6 Dec. 13 Dec.
Liverpoolnoteeringen.	T.T. op Indië . . .	1 3/8 1 3/4
F.G.F. Sakellaridis 19,75 20,75	T.T. op Hongkong 2 7/8 2/7	
G.F. No. 1 Oomra 6,75 6,75	T.T. op Shanghai. 3 7/8 3 7/4	

Noteering voor Loco-Katoen. (Midling Uplands).

	19 Dec. '21	12 Dec. '21	5 Dec. '21	17 Dec. '20	19 Dec. '19
New York voor Middling ..	19,— c	17,70 c	17,60 c	16,— c	39,25 c
New Orleans voor Middling	17,75 c	17,— c	16,75 c	14,75 c	40,— c
Liverpool voor Fy Middling	10,91 d ¹⁾	11,35 d ²⁾	11,07 d ³⁾	12,08	27,37 d

1) 17 Dec. 1921. 2) 10 Dec. '21. 3) 3 Dec. '21.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens. (In duizendtallen balen)

	1 Aug. '21 tot 17 Dec. '21	Overeenkomstige perioden	
		1920	1919
Ontvangsten Gulf-Havens..	2357	2481	1990
" Atlant. Havens	876	660	1469
Uitvoer naar Gr. Britannië	677	829	1262
" " 't Vasteland.	1960	1317	1199
" " Japan etc..			

Voorraden in duizendtallen

	19 Dec. '21	17 Dec. '20	19 Dec. '19
Amerik. havens.....	1365	1406	1568
Binnenland.....	1570	1522	1255
New York	87	24	62
New Orleans	384	469	465
Liverpool	952	937	829

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
17 Dec. 1921	1.799.000	13.750	2.982.000	18.000	7 1/2
10 " 1921	1.798.000	13.500	2.963.000	18.000	7 21/32
3 " 1921	1.796.000	13.000	2.885.000	16.800	7 18/10
17 Dec 1920	553.000	7.825	3.026.000	9.000	10

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
17 Dec. 1921....	84.000	2.151.000	185.000	4.184.000
17 Dec. 1920....	62.000	1.429.000	259.000	5.858.000

Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

Zichtbare voorraad op 1 December 1921, in duizenden balen.

	1921	1920	1919	1918	1917
Voorraad in Europa ..	1.699	2.120	2.218	727	2.862
Stoomend	{ Brazilië .. 433 Oost-Indië. 63 n. Europa —	741	706	127	524
Ver. Staten		—	—	—	—
		2.195	2.861	2.973	854
Voorraad Ver. Staten	1.298	1.719	1.566	1.229	2.532
Stoomend	{ Brazilië .. 939 Oost-Indië. ?	628	441	212	631
naar Ver. Staten		? ?	? ?	? ?	? ?
Voorraad in Rio	4.432	5.208	4.980	2.295	6.549
" " Santos..	1.763	522	463	938	603
" " Bahia ..	2.862	2.692	4.597	7.785	2.695
" " "	55	27	28	64	76
Totaal.....	9.112	8.449	10.068	11.082	9.923
Op 1 November	8.950	8.053	10.494	11.429	10.707
Op 1 Juli	8.700	6.750	10.336	11.702	7.778

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling op 24 November 1921.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:	
10152, 120/2, 20/4 kn. Java thee	7297
560 „ Sumatra thee	182
182 „ in naveiling	
„ ex voorgaande veiling	
Totaal.. 18171, 120/2, 20/4 kn. thee.	
25 November 1920:	
16666, 48/2, 20/16 kn. Java thee	640
582 „ Sumatra thee	582
„ ex voorgaande veiling	

Totaal.. 17888, 48/2, 20/16 kn. thee

Aanbod 1 Januari j.l. tot heden: idem 1920 idem 1919

	15 veilingen	13 veilingen	13 veilingen.
Java thee	254879 kn.	215834 kn.	180716 kn.
Sumatra thee	283879 „	13784 „	5609 „

Totaal ..... 283668 kn. 229618 kn 186325 kn.

De stemming was vast, met vrij vlug verloop.

Voor prima mooi blad met zeer veel geel was iets meer vraag dan in vorige veiling, en enkele nummers bedongen iets betere prijzen, doch het aanbod van deze theeën was vrij ruim en grooter dan de vraag.

De midden kwaliteiten werden vlug verkocht en bedongen meerendeels 4 à 5 ct. meer. Ordinair blad met zeer klein aanbod werd tegen midden kwaliteit aan betaald.

Prima mooi gruis met zeer veel geel tot vorige prijzen en iets hooger. Zeer goed gruis met veel geel was in prijs belangrijk hooger, vele soorten bedongen 10 cts. en meer boven taxatie.

Ook goed en midden kwaliteiten G. O. P. en G. P. hadden een zeer goede markt, vooral voor de Java's liepen de prijzen zeer sterk op, voor ordinair gruis werd naar verhouding betaald.

Volgende veiling zal plaats hebben op Donderdag 15 December e.k., aanbod circa 15000 kn.

KAPOK.

(Opgave van de Makelaars Gebrs. van der Vies, Amsterdam.)

Kapokstatistiek op 30 November 1921.

Importeurs:	Voorr.	Aanv.	Verk.	Voorr.
	1 Jan. tot 1921	30 Nov.	30 Nov.	30 Nov.
H. G. Th. Crone.....	507	4286	4793	—
Edgar & Co.	—	1731	1731	—
Van Eeghen & Co.	334	14686	15020	—
Hand. Venn Maintz & Co.	—	4738	4738	—
Van Heekeren & Co.	—	100	100	—
Hoving & Beer.....	200	1013	1213	—
Internationale Prod. Cie.	1058	232	1290	—
Landb. Mij. „Geboegan”..	—	226	226	—
Mij. v. Hand. Ind. en Cult.	—	417	417	—
Mendes De Jong & Co...	—	1265	1265	—
Mirandolle Voûte & Co...	2253	17251	19504	—
N.V. Heybroek & Co.'s Mij.	—	10	10	—
Ned. Mij. v. Overzeehandel	500	10106	10606	—
S. L. van Nierop & Co. s Mij.	933	6336	7269	—
C. Strauss—Evans.....	—	1482	1482	—
W. Tengbergen & Co.....	—	1100	1100	—
Voûte & Co.....	—	1200	1200	—
Weise & Co.....	270	8297	8063	504
Order.....	—	333	333	—
	6055	74809	80360	504

RUBBER.

De markt was vrij kalm gestemd in de afgelopen week, en noteringen toonden geen verandering van beteekenis. De grondtoon blijft echter tamelijk vast en verkoopers zijn terughoudend.

De Amsterdamsche inschrijving had een gunstig verloop, het aangeboden quantum werd tegen over het algemeen gunstige prijzen verkocht.

De noteringen op de termijnmarkt zijn:

	einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe loco	60 c.	59 c.
„ „ Jan./Maart	61½ „	60½ „
„ „ April/Juni	62½ „	61½ „
Smoked Sheets loco	61½ „	61½ „
„ „ Jan./Maart	62 „	61½ „
„ „ April/Juni	62½ „	62 „
19. December 1921		

COPRA.

De markt is deze week tengevolge van dringend aanbod van stoomende Ned. Iudische Copra sterk teruggelopen. Consumenten koopen regelmatig.

De noteringen zijn:

Java f m.s., stoomend	f 29,
„ „ Januari/Maart	„ „ 31,—
19 December 1921.	

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.

De La Platamarkt blijft zeer geanimeerd en men heeft wederom 1500 Frigorico's gedaan voor Noord-Amerika tot 60½ pesos, gelijkstaande met 12½ pence inladingsgewicht c.i.f.

New York is zeer vast gestemd en noteringen voor goede huiden zijn hooger. De verwachting, dat, doordien Duitschland niet als concurrent optreedt, de prijzen moesten dalen, is aldus beschaamd.

In droge Buenos Aires Americanos zijn zaken tot 9 d. tot stand gekomen.

Aan de markt zijn 1750 gezouten Santa Cruz huiden.

Java markt: Vast.

Inlandsche huiden: De Amsterdamsche veiling bracht hooger prijzen op dan verwacht werd. Duitschland onthield zich bijna geheel. De Hollandsche looierij kocht tot prijzen 15/20 pCt. boven de laatste Rotterdamsche veiling. De Rotterdamsche veiling veilt 20 December circa 4200 huiden en 3200 vellen.

Kalfsvellen: blijven kalm gestemd.

Looistoffen: met meer vraag, prijzen vast.

Rotterdam, 17 December 1921.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	IJzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
19 Dec. 1921	nom.	66.17/6	172.12/6	25.10/-	27.12/6
12 „ 1921	nom.	66.17/6	171.7/6	25.15/-	26.12/6
5 „ 1921..	nom.	67.5/-	167.2/6	25.7/6	26.5/-
20 Dec. 1920..	nom.	74.2/6	207.15/-	23.5/-	26.-/-
20 Juli 1914..	51 4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.**SCHIEPVAART.****GRAAN.**

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
12-17 Dec. 1921	—	—	4/-	4/-	30/-	30/-
5-10 „ 1921	—	—	4/-	4/-	27/6	27/6
13-18 Dec. 1920	—	—	7/6	7/6	40-	40/-
15-20 Dec. 1919	—	—	—	—	—	—
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1.11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
12-17 Dec. 1921	7/-	12/3	14/-	13/4½	5/9	9/-
5-10 „ 1921	7/4½	12/6	14/6	18/6	6 3	9/-
13-18 Dec. 1920	12/-	20/-	15/-	—	12/6	—
15-20 Dec. 1919	—	—	—	—	—	—
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladtoostock West Europa	Chilt West Europa (salpeter)
12-17 Dec. 1921	20 6	—	35/-	39/-
5-10 „ 1921..	20/3	—	35/-	38 9
13-18 Dec. 1920..	47/6	—	—	69.9.
15-20 Dec. 1919..	—	—	—	—
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Overige noteringen per ton van 1015 K.G.

Veertiendaagsch overzicht.

De meeste belangstelling gedurende de afgelopen 14 dagen was weer gericht op de La Platamarkt. Op deze markt zijn talrijke booten bevracht tegen vrachten van 27/6 tot 32/6 voor December lading.

Voor latere belading, n.l. Januari, wordt ook 27/6 tot 30/- betaald, terwijl voor Februari het cijfer ongeveer 27/6 is.

In verband met deze hoogere vrachten zijn de vrachten van Wales naar La Plata zeer sterk gedaald. De laatste bevrachting is voor een prompte boot van 5000 ton lading tegen 13/6.

De vrachten van Noord-Amerika blijven ongeveer hetzelfde met 4/- per quarter heavy grain van de Atlantische havens naar United Kingdom en 14 cent per 100 lbs. naar de Antwerp Hamburg range.

Van de Gulf naar Antwerp Hamburg range werd 14½ cent tot 15 cent per 100 lbs. betaald.

De graanvrachten van Australië blijven ongeveer op hetzelfde niveau. Een groote boot van 8100 ton heeft echter 47/6 geaccepteerd, hetgeen een reductie beteekent van 2/6 per ton. Er is weinig vraag naar ruimte van Indië naar Europa; Bombay on deadweight noteert 20/6.

De vrachten voor steenkool van Cardiff zijn nagenoeg onveranderd, behalve naar La Plata. Wellicht zijn de vrachten naar de Middellandsche Zee iets minder vast en naar Indië vaster.

De naderende Kerstdagen beginnen zich op de vrachtenmarkt te doen gevoelen en het gevaar is niet denkbeeldig, dat booten welke de laatste dagen in Wales zijn aangekomen niet voor de Holidays zullen kunnen vertrekken.

RIJNVAART.

Week van 5 tot 12 December 1921.

In de afgelopen week kon de scheepvaart op den Rijn weder worden hervat. Niettegenstaande den lagen stand van het water bewogen vrachten en sleeploonen zich op een laag peil ten gevolge der geringe aanvoeren.

Van Rotterdam naar de Ruhrhavens werd scheepsruimte slechts tegen daghuur aangenomen en bedroeg deze 2½ tot 3 cents per ton. Het sleeploon Rotterdam/Ruhrhavens varieerde tusschen het 75 en 105 cents tarief.

Op den Bovenrijn was de scheepvaart ten gevolge van het lage water gering. De vracht Ruhrhavens/Mannheim varieerde tusschen Mk. 35,— en Mk. 38,— per ton, terwijl een enkele maal scheepsruimte tegen 60 pf. per ton in daghuur werd afgegeven. Het sleeploon Ruhrhavens/Mannheim bedroeg gedurende de geheele week Mk. 50,— tot 55,— per last.

De vracht voor exportkolen bedroeg in het begin en midden der week 75 cents, daarna f 1,— per ton met vrij sleepen.

Het water bleef langzaam vallende; Cauber Pegel wees einde der week Mtr. 0,61 aan.

INKLARINGEN.

DELFIJL.

Landen van herkomst	November 1921		November 1920	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	2	361	—	—
Groot-Brittannië.	3	1.975	1	129
Duitschland....	7	594	19	2.395
Zweden.....	27	5.646	1	113
Denemarken ..	2	466	1	72
Rusland-Oostz.h.	3	2.777	3	1.299
Finland.....	6	1.785	15	4.740
Chili.....	—	—	1	2.971
Totaal....	50	13.604	41	11.719
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	10	2.647	11	1.989
Britsche.....	2	648	—	—
Duitsche.....	24	5.209	30	9.730
Zweedsche.....	12	2.410	—	—
Deensche.....	2	2.690	—	—
Totaal....	50	13.604	41	11.719

(A. van Dijk.)

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	November 1921		November 1920	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	7	4.703	23	15.086
Groot-Brittannië	93	69.163	65	37.819
Duitschland....	37	34.777	42	33.065
Noorwegen....	6	1.943	2	1.013
Zweden.....	27	15.999	18	7.381
Denemarken ..	6	2.755	7	2.647
Rusland-Oostz.h.	1	790	—	—
Finland.....	30	20.381	39	22.853
België.....	2	1.398	4	2.275
Frankrijk.....	9	2.151	19	10.486
Spanje.....	4	4.027	4	3.456
Italië.....	3	2.983	1	720
Oosten-Hong., Griekenland..	1	637	—	—
Levant.....	4	3.940	2	3.195
And. Midd. Zeeh.	1	298	—	—
Senegal, Dakar..	3	4.530	1	1.008
Voor-Indië ..	1	2.481	—	—
Ned. Oost-Indië.	6	23.695	3	12.830
Vereen. Staten..	5	15.334	6	20.128
Canada.....	3	6.806	—	—
Ned. West-Indië-Ned. Antillen..	5	8.730	6	9.235
Argent., Uruguay	3	20.800	—	—
Chili.....	1	2.228	3	13.769
Totaal....	258	250.549	245	196.966
Periode 1 Jan.—30 November..	2.446	2.658.547	2.126	1.932.712
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	109	144.351	103	116.143
Britsche.....	46	46.754	25	25.173
Duitsche.....	62	27.863	86	34.794
Noorsche.....	17	11.553	12	6.967
Belgische.....	4	2.055	1	1.268
Fransche.....	3	1.516	3	363
Zweedsche.....	12	9.900	7	3.782
Deensche.....	4	3.357	2	1.095
Vereenigde Stat.	1	3.200	2	5.118
Andere.....	—	—	4	2.263
	258	250.549	245	196.966

(Vereenigde Scheepsagenturen van Halverhout & Zwart en Zurmühlen & Co.)

VLISSINGEN.

Landen van herkomst	November 1921		November 1920	
	Aantal schepen	Bruto M ³ .	Aantal schepen	Bruto M ³ .
Groot-Brittannië	29	191.230	28	181.815
Frankrijk.....	—	—	3	1.049
Italië ¹⁾	9	7.693	2	6.360
Rusland—Zwarte Zee ²⁾ ..	18	9.530	15	7.680
Totaal....	56	208.453	48	196.904
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	42	197.558	32	191.455
Britsche.....	5	4.790	4	1.590
Duitsche.....	1	1.517	4	776
Noorsche.....	1	1.180	—	—
Belgische.....	4	1.931	6	2.531
Fransche.....	3	1.477	2	552
Totaal....	56	208.453	48	196.904

¹⁾ Bijleggers. ²⁾ Sleepbooten.

(B. Stofkoper.)

Hollandsche Stoomboot Maatschappij. Amsterdam—Rotterdam.

Geregelde afvaarten van
AMSTERDAM naar:

Londen en Hull.
Leith (Glasgow, Edinburgh),
Aberdeen en Dundee.
Liverpool, Manchest., Belfast,
Cork en Dublin.
Southampton, Plymouth, Fo-
wey, Bristol en Swansea.
West-Afrika ((Goudkustlijn).
((Kameroenlijn).
((Congolijn).
Zuid- en Oost-Afrika Walfisch-
baai tot Beira (incl.)

Ruime loodsen. Spoorwegaansluiting.
Billijke vrachten. Afvaartkaarten worden
desverlangd geregeld toegezonden. De
stoomschepen vervoeren een beperkt aan-
tal passagiers.

Gebroeders Merens HAARLEM

Telefoon No. 103
Telegramadres-Gomfabriek

Fabriek van
Technische Caoutchouc,
Asbest en Ebonietartikelen

Speciale aandacht voor:
Rubbervloerbekleding
in alle dessins en diverse
kleuren; zij is duurzaam,
zindelijk, geluiddempend,
ondoordringbaar, vastgaand

FRANSCH-HOLLANDSCHE OLIEFABRIEKEN „CALVE-DELFT” TE DELFT

- ARTIKELEN:
- Delftsche Slaolie
  - Arachide-olie
  - Sesam-olie
  - Soya-olie
  - Bakkers-olie
  - Plantenvet Delfia
  - Cocos-olie N. O. F.
  - Palmpittenolie N. O. F.
  - Grondnotenkoeken en -meel
  - Sesamkoeken en -meel
  - Cocosmeel
  - Palmpittenmeel

DE RECORD SIGAREN
VAN NEDERLAND.

IM
ALLE
KRINGEN
ROOFT MEN
BRAZILIAANTJES
LA CELESTA
SULEIKA
PAULUS POTTER
WILLIAM PITT
LORD DOUGLAS

VERKRIJGBAAR BIJ DE
VOORNAAMSTE WINKELIERS
FABRIKAAT F. VAN GARDINGE & CO
EINDHOVEN — HOLLAND

STORK

AFD. POMPEN

CENTRIFUGAAL- POMPEN

in Serie

voor de meest verschillende
doeleinden

Spiedig leverbaar

MACHINEFABR. HENGELO

Losse Stempelbanden Economisch-Statistische Berichten

Begin Januari a.s. stellen wij voor het Weekblad
„Economisch-Statistische Berichten”, 2de halfjaar,
weder losse stempelbanden verkrijgbaar tegen den
prijs van f 1,80 bij franco toezending.

Bij eventuele bestelling gelieve men tegelijk remise
in te zenden.

(Levering kan desverlangd ook door tusschenkomst van den Boekhandel geschieden.)

Nijgh & Van Ditmar's Uitg.-Maatschappij, Rotterdam

Vestigingen
van de
Friesche
Bank.

Kapitaal en reserve:
f 4.500.000,-

ONTVANG- EN BETAALKAS. NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22, AMSTERDAM.

Rentevergoeding voor gelden à deposito:
met 1 dag opzegging ..... 2 %
Bedragen tot f 20.000,— terstond betaalbaar.
met 10. dagen opzegging ..... 2 1/4 %

Voor andere termijnen op nader overeen te komen voorwaarden.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARING VOLGENS REGLEMENT.

SAFE-DEPOSIT-INRICHTING.

GEOPEND: op Werkdagen van 8 1/4 v.m. tot 4 1/2 uur n.m.
op Zaterdagen en Beursvacantiedagen van 8 1/4 v.m. tot 12 uur.
Loketten van f 2,50 per maand — f 10,— per jaar — en hooger te huur voor
bij de Directie bekende of geïntroduceerde personen.